

Факультет економіки та менеджменту

(повна назва факультету)

Кафедра економічної кібернетики

(повна назва кафедри)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня

магістр

(назва освітнього ступеня)

на тему: **Обґрунтування інноваційної стратегії фермерського господарства» (на прикладі Фермерського господарства «СМП»)**

Виконав(ла): студент(ка) 6 курсу, групи ПКМ-61
спеціальності 051 «Економіка»

(шифр і назва спеціальності)

Гула І. А.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Керівник

Берестецька О.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Нормоконтроль

Берестецька О.М.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Завідувач кафедри

Дмитрів Д.В.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Рецензент

Кіляр О.Р.

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Тернопіль
2020

АНОТАЦІЯ

Гула І.А. «Обґрунтування інноваційної стратегії фермерського господарства (на прикладі Фермерського господарства «СМП»)». – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 051 «Економіка» - Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль. 2020.

Кваліфікаційну роботу виконано на 71 аркуші, містить 13 рисунків, 15 таблиць, додатки розміщено на 18 сторінках. В роботі використано 31 літературне джерело, а саме: законодавчі акти, монографії, підручники, статті, інтернет-сайти.

Об'єкт дослідження – Фермерське господарство «СМП».

Предмет дослідження – система показників, які характеризують діяльність господарства.

Методи дослідження – економічний аналіз, факторний аналіз - модель DuPont, метод порівняння, SWOT – аналіз.

В першому розділі розкрито теоретичні аспекти формування та обґрунтування інноваційної стратегії фермерських господарств.

В другому розділі проведено аналіз діяльності фермерського господарства «СМП». В третьому розділі обґрунтовано інноваційну стратегію фермерського господарства «СМП», наведено переваги впровадження органічного виробництва у сільськогосподарських підприємствах. В четвертому розділі висвітлені питання охорони праці та безпеки життєдіяльності на підприємстві.

Ключові слова: ЕКО РОСЛИНИ, ІННОВАЦІЙНА СТРАТЕГІЯ, ІННОВАЦІЯ, КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА, ОРГАНІЧНІ КУЛЬТУРИ, ТОЧНЕ ЗЕМЛЕРОБСТВО, ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО, ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ, ЦИФРОВІЗАЦІЯ, ЕФЕКТИВНІСТЬ ОРГАНІЧНОГО ВИРОБНИЦТВА.

ANNOTATION

Hula I.A. «Farm enterprise innovation strategy substantiation (Farm enterprise “SMP” as a case study)». - Manuscript.

Research for obtaining a master's degree in specialty 051 "Economics".

Ternopil Ivan Puluj National Technical University - Ternopil. 2020.

Qualification work is performed on 71 sheets, contains 13 figures, 15 tables, appendices are placed on 18 pages. The work uses 31 literary sources, namely: legislation, monographs, textbooks, articles, websites.

The object of research is the Farm enterprise “SMP”.

The subject of research - a system of indicators that characterize the activities of the economy.

Research methods - economic analysis, factor analysis - DuPont model, comparison method, SWOT - analysis.

The first section reveals the theoretical aspects of the formation and justification of the innovation strategy of farms.

The second section analyzes the activities of the farm enterprise “SMP”. The third section substantiates the innovative strategy of the farm enterprise “SMP”, advantages of implementing organic production in farms are followed.

Keywords: ECO PLANTS, INNOVATION STRATEGY, INNOVATION, ORGANIC CULTURES, COMPETITIVENESS OF THE ENTERPRISE, PRECISE FARMING, FARMING, DIGITAL DIGITALIZATION, ORGANIC PRODUCTION.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
<i>1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ</i>	9
1.1. Сучасний стан та особливості виробництва продукції рослинництва в Україні	9
1.2. Поняття та особливості інноваційної стратегії підприємств	17
1.3. Механізм та етапи обґрунтування інноваційної стратегії підприємств	24
<i>2.АНАЛІТИКО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ</i>	27
2.1. Аналіз середовища діяльності фермерського господарства «СМП»	27
2.2.Аналіз показників результативності діяльності фермерського господарства «СМП»	35
<i>3.ПРОЄКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ</i>	42
3.1. Цифрова трансформація фермерських господарств–стратегічний пріоритет розвитку сільського господарства	42
3.2. Розробка інноваційної стратегії фермерського господарства «СМП»	51
<i>4.ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ</i>	58
4.1. Визначення можливості роботи фермерського господарства в умовах радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) забруднення (зараження)	58
4.2. Охорона праці на ФГ «СМП».	62
ВИСНОВКИ	65
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	68
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Розвиток вітчизняного сільського господарства, основної складової агропромислового комплексу, визначається ступенем освоєння нових технологій, інвестиційної привабливості даної сфери та економічною ефективністю виробництва.

В складі сільського господарства найбільший вплив на стан продовольства, поряд з тваринництвом, має рослинництво. Саме воно і є сировинною базою для розвитку більшості агропродовольчих підкомплексів. Завдяки цьому, економічне зростання АПК підтверджується інтенсивністю інноваційної діяльності, її напрямками та отриманим ефектом.

Найбільш оптимальним із можливих напрямів розвитку вітчизняної аграрної сфери є інноваційний, а обґрунтування інноваційної стратегії фермерського господарства й, надалі, її розробка сприятиме визначенню логіки бізнес - розвитку підприємства з метою забезпечення його довготривалої конкурентоспроможності та прибутковості в змінюваному ринковому середовищі.

Сучасний стан агропромислового комплексу України та проблеми щодо його інноваційного розвитку опрацьовували видатні закордонні вчені: С. В. Валдайцев, Г.Д. Ковальов, А.А.Румянцева, Борис Санто, Брайан Твісс, А. А. Томпсон, Р. А. Фатхутдинов, Йозеф Шумпетер та вітчизняні вчені: О. І. Амоша, Ю. М. Бажал, В. П. Бечко, А. Ф. Бурик, В. М. Геєць, М. В. Гладій, В. І. Захарченко, І. І. Лукинова, В. В. Стадник, М. А. Йохна, П. Т. Саблук та багато інших.

Інноваційна стратегія являє собою інноваційну бізнес-модель, яку обиратиме підприємство до всіх своїх видів діяльності для забезпечення їх конкурентоспроможності та прибутковості на основі інновацій у всіх ланках

формування споживної вартості як окремо кожного продукту, так і сукупного бізнесу.

Актуальність теми підтверджується необхідністю перешкодження кризовим явищам у фермерстві, що позитивно вплине на досягнення ефективності, а відтак, дасть змогу закріпити позиції конкурентоспроможності виробництва рослинної продукції. Забезпечити й реалізувати зазначене можна активізуючи інноваційні процеси в галузі, а також створюючи умови для організації системи управління інноваційною діяльністю.

Своєрідністю розвитку українського рослинництва на сучасному етапі вважається непридатність матеріально-технічної бази, слабкий інвестиційний потенціал галузі, значні фінансові та виробничі ризики. Загрозливими явищами вирощування культур вважаються наступні:

- деградація сільськогосподарських земель;
- відсталість системи селекції культур;
- зношування матеріально-технічної бази;
- брак кваліфікованих працівників.

Також стрімке піднесення галузевих інновацій ускладнений малорозвинутою інноваційною інфраструктурою, незадовільним фінансовим становищем вітчизняних товаровиробників.

Теперішні небезпеки щодо застосування й освоєння галузевих інновацій, нагальна потреба в залученні інвестицій та вибору оптимальних значень ряду показників по продукції рослинництва вимагають наукового обґрунтування інноваційних переваг та оцінки економічної ефективності їх реалізації.

Уся система заходів при проведенні ряду наукових досліджень, створенні інновацій та їх освоєнні з метою максимізації доходів і зростанні конкурентоспроможності продукції рослинництва на основі зниження витрат й підвищенні її якості, а в результаті забезпечує прискорене економічне зростання та розширене відтворення галузі є інноваційним процесом у рослинництві.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідити сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку фермерських господарств України. На основі виконання поставлених завдань: аналізу виробництва продукції сільського господарства за категоріями господарств; огляду видів інноваційних стратегій; аналізу діяльності ФГ «СМП»; факторного аналізу; SWOT – аналізу сильних і слабких сторін та виявлення проблем й можливостей підприємств, можна сформулювати етапи обґрунтування інноваційної стратегії підприємств даної галузі.

За результатами дослідження опубліковано тези доповіді на тему: «Цифрова трансформація фермерських господарств».

1.ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНИЙ РОЗДІЛ

1.1. Сучасний стан та особливості виробництва продукції рослинництва в Україні

Аграрно-промисловий комплекс – це соціально-економічне утворення, яке може функціонувати в межах будь-якої території, за умови якщо така територія відзначається наявністю необхідних галузей для повноцінного його існування [3]. Отже, це сукупність галузей, що спеціалізуються на продукуванні засобів виробництва, безпосередньому виробництві агропромислової продукції, а також галузі, зайняті заготівлею та перероблюванням сільськогосподарської сировини (рис. 1.1.).

Рис. 1.1. Галузева структура агропромислового комплексу України.

У зв'язку з багатими земельними ресурсами та сприятливими агрокліматичними умовами, сільське господарство є найбільшою ланкою цього комплексу і включає дві взаємопов'язані галузі:

-Рослинництво (землеробство) – займається вирощуванням сільськогосподарських культур.

-Тваринництво – вирощування свійських тварин для одержання харчових продуктів й сировини для харчової та легкої промисловості.

Агропромисловий комплекс багато в чому визначає стан економіки України. Трансформаційні процеси у сільському господарстві зумовлюють насамперед виникнення інноваційних шляхів розвитку, які в теперішніх умовах набувають нових властивостей, вимагають формування сучасних підходів та вирішення кардинально відмінних від попередніх завдань. Україна – аграрна країна, що займає:

- перше місце у Європі за площею орних земель;
- третє місце у світі за площею чорнозему (25% світового обсягу);
- перше місце у світі з експорту соняшника і соняшникової олії (4-6 млрд.л);
- друге місце у світі по виробництву і четверте місце за експортом ячменю;
- третє місце у світі по виробництву і четверте місце з експорту кукурудзи;
- четверте місце у світі за обсягом вирощування картоплі;
- п'яте місце у світі з виробництва жита;
- восьме місце у світі з експорту пшениці.

І це лише рослинництво. Україна може забезпечити потреби в продовольстві для 600 млн осіб. Надамо інформацію щодо розміщення основних галузей рослинництва в Україні.

Зернові культури: озима пшениця – найбільше сконцентрована у Степу (50 %) і Лісостепу (30 %), значно меншою мірою на Поліссі; озиме жито – на Поліссі (60 %), у Прикарпатті й Карпатах та в деяких лісостепових районах; ярий ячмінь – північний Степ, Лісостеп, передгірські та гірські райони Криму; кукурудза – у Степу та півдні Лісостепу; овес – на Поліссі та в Карпатах; просо

– Степ і Лісостеп; гречка – Лісостеп і Полісся.

Технічні культури: цукрові буряки – Лісостеп (75 % усіх площ), північний Степ, південне Полісся та Прикарпаття; льон – Полісся і передгір'я Карпат; соняшник – Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Полтавська та Харківська області; картопля – основні площі розміщені на Поліссі; кормові культури (кукурудза на силос і зелений корм, однорічні та багаторічні трави, кормові коренеплоди й баштанні) – в усіх областях, де необхідна кормова база для розвитку тваринництва.

Овочівництво і баштанництво: помідори, перець, баклажани, кавуни та дині – південні області; огірки та інші городні культури – Полісся і північна частина Лісостепу.

Все ж, головними позиціями, що характеризують сьогоденне становище агропромислового комплексу, і які необхідно усунути через їх негативний вплив наступні:

- низький ступінь механізації;
- слабка підтримка держави у фінансуванні й кредитуванні інноваційних процесів;
- чималі втрати при збиранні, транспортуванні й зберіганні продукції;
- відставання від науково-технічного прогресу й сучасних екологічно-безпечних технологій.

Використовуючи дані Державної служби статистики України розглянемо виробництво рослинництва по роках (табл.1.1.).

Аналізуючи таблицю 1.1, бачимо зростання випуску продукції рослинництва у 2018 році на 58,25% відносно 2015 року і на 20,4 % відносно 2017 року. Найбільшу частку у 2018 році, займають зернові культури – 47,13% та технічні культури – 33,02%. В Україні основною зерною культурою є пшениця з середньою врожайністю 35 ц/га. У 2018 році першість серед зернових культур зайняла кукурудза з питомою вагою 46,26%.

Таблиця 1.1

Виробництво рослинництва України за КВЕД по роках, у фактичних цінах (мільйонів гривень)

КВЕД	Види/групи продукції/діяльності	2015	2016	2017	2018	Питома вага, %
01	Культури зернові	163856	214155	226918	296578	47,13
01.1	пшениця	70993	81184	94588	109884	37,05
01.2	жито	870	1157	1580	1285	0,44
01.3	ячмінь	22053	27993	29716	32923	11,1
01.4	овес	1102	1540	1699	1763	0,59
01.5	кукурудза на зерно	62859	89267	81497	137198	46,26
01.6	рис	435	384	459	547	0,18
01.7	культури зернові інші	5544	12630	17379	12978	4,38
	з них					
01.7/1	гречка	1165	2166	1772	778	
01.7/2	просо	707	606	307	620	
02	Культури технічні	131191	170627	173845	207752	33,02
02.1	культури олійні	122663	158201	160646	196306	94,5
	у тому числі					
02.1/1	ріпак	13017	10460	22044	28511	14,52
02.1/2	насіння соняшнику	81542	111304	103437	125139	63,75
02.1/3	соя	27555	35680	34620	42247	21,52
02.1/4	культури олійні інші	549	757	545	409	0,21
02.3	тютюн	36	156	261	257	
02.4	буряк цукровий	8150	11894	12292	10464	
02.5	культури технічні інші	342	376	646	725	
03	Культури кормові	7268	8015	8562	9735	1,55
04	Культури овочеві	33917	31883	33446	35700	5,67
05	Картопля	41095	41862	53515	53252	8,5
06	Культури плодові та ягідні, виноград	18390	18262	23741	23547	3,73
	з них					
06.4	виноград	2085	1994	2132	2385	
09	Інша продукція рослинництва	1902	2323	2608	2662	0,4
10	Випуск рослинництва (01+ 09)	397619	487127	522635	629226	100

Надзвичайно різноманітними в Україні є технічні культури: цукрові буряки, соняшник (олійні), м'ята, лаванда (ефіроолійні), хміль (тонізувальні), льон-довгунець (волокнисті) та інші. Позаяк Україна є одним із провідних експортерів цукру на світовому ринку стає зрозумілим, що найбільше площ зайнято цукровими буряками. У 2018 році серед технічних культур найбільше вирощено олійних культур - 94,5 %, а з них – насіння соняшнику, обсягом 125139 млн грн, що становить 63,75% олійних.

За даними Державної служби статистики України проаналізуємо виробництво продукції сільського господарства за категоріями господарств і результати занесемо в таблицю 1.2.

Таблиця 1.2

Виробництво с/г продукції за категоріями господарств в Україні

Продукція	2010	2015	2016	2017	2018	2019	Відхилення (2019/2010)	
							абсолютні, грн	відносні, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9

Господарства усіх категорій

Продукція сільського господарства	467475	596832,8	634433	620475,6	671294,	680982,4	+213507,7	+45,7
продукція рослинництва	329646,3	453016,9	494461,9	480157,0	529347,5	538705,6	+209059, 3	+63,4
продукція тваринництва	137828,4	143815,9	139971	140318,6	141946,5	142276,8	+4448,4	+3,2

ПІДПРИЄМСТВА

Продукція сільського господарства	256806,0	367738,8	403244,7	391015,8	437998,6	449806,3	+193000,3	+75,2
продукція рослинництва	200914,6	299369,3	336588,1	323724,5	367688,1	376789,7	+175875,1	+87,5
Продукція тваринництва	55891,4	68369,5	66656,6	67291,3	70310,5	73016,6	+17125,2	+30,6

У Т.Ч. ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА

Продукція сільського господарства	34145,9	55009,4	64306,1	63277,2	73181,7	79053,0	+44907,1	+131,5
Продукція рослинництва	31863,8	52312,9	61528,1	60491,7	70214,1	75809,2	+43945,4	+137,9
Продукція тваринництва	2282,1	2696,5	2778,0	2785,5	2967,6	3243,8	+961,7	+42,1

ГОСПОДАРСТВА НАСЕЛЕННЯ

Продукція сільського господарства	210668,7	229094,0	231188,4	229459,8	233295,4	231176,1	+20507,4	+9,7
продукція рослинництва	128731,7	153647,6	157873,8	156432,5	161659,4	161915,9	+33184,2	+25,8
продукція тваринництва	81937,0	75446,4	73314,6	73027,3	71636,0	69260,2	-12676,8	-15,5

Продовження таблиці 1.2.

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Вироблено продукції сільськогосподарства на одну особу, грн								
Господарства усіх категорій	10191	13930	14867	14604	15881	16203	+6012	+59,0
підприємства	5598	8583	9450	9204	10362	10703	+5105	+91,2
господарства населення	4593	5347	5417	5400	5519	5500	+907	+19,7

Аналізуючи виробництво сільськогосподарської продукції 2019 року відносно 2010 року, бачимо значне його зростання. Досліджуване нами рослинництво, вирощене фермерськими господарствами в Україні, зросло на найвищий відсоток і становить 137, 9%.

Фермерські господарства стали активно розвиватися в 90-х роках. Спочатку було зареєстровано 82 господарства, які у своєму користуванні мали 2000 га сільськогосподарських угідь. З кожним роком їх кількість зростала і налічувала сотні, тисячі господарств, а разом збільшувалися й площі угідь у їх використанні.

За даними Державної служби статистики, у 2014 році, враховуючи окуповані наразі території, кількість, фермерських господарств становила 49,11 тис. Станом на 1 квітня 2020 року в Україні налічується 47,22 тис. фермерських господарств, без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя. Чисельність фермерських господарств та динаміку їх зростання показано в таблиці 1.3.

Як бачимо, майже 12% фермерських господарств залишилося на тимчасово окупованих територіях у 2015 році. Все ж, порівнюючи чисельність господарств 2020 року з 2015, то їх кількість зросла на 9 %.

Таблиця 1.3

Динаміка кількості фермерських господарств в Україні по роках, за даними Державної служби статистики

Рік	Кількість фермерських господарств	Темп приросту по роках відносно 2014р., %	Темп приросту по роках відносно 2015р., %
2014	49 110		
2015	43 310	-11,81	
2016	43 897	-10,62	+1,35
2017	44 583	-9,21	+2,94
2018	45 280	-7,8	+4,55
2019	46 052	-6,2	+6,33
на 1 квітня 2020	47 220	-3,8	+9,03

Отже, кількість фермерських господарств має тенденцію до зростання і це зображено на рис. 1.2.

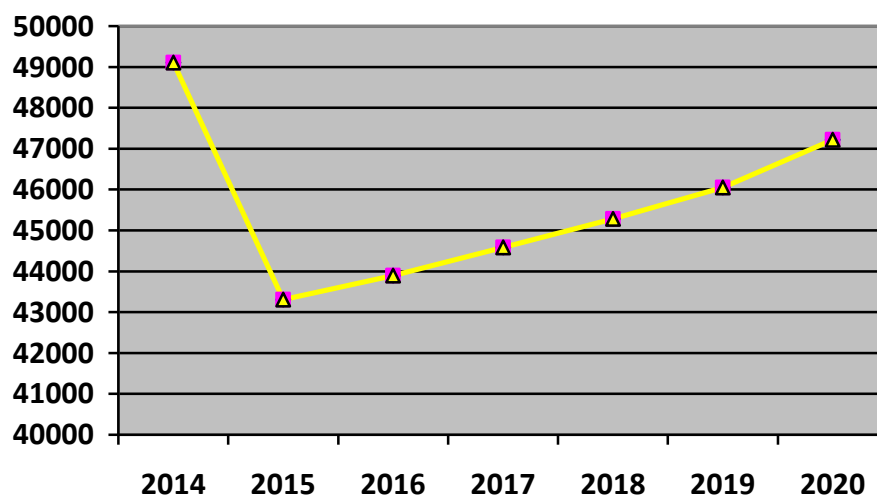

Рис.1.2. Кількість фермерських господарств в Україні за 2014 - 2020 рр. за інформацією [3].

Сучасні фермерські господарства входять до складу тих виробників продукції, які використовують її для забезпечення власних потреб у тваринництві чи рослинництві та займаються продажем зайвої такої. На цій основі формувалися підприємства незалежної України. Кожен період їх

розвитку відзначався новими цілями та завданнями щодо їхньої діяльності, але одне залишилося при всіх часах: фермери виробляють продукцію для продажу.

Фермерські господарства мають різні напрями спеціалізації, проте більшість з них займається вирощуванням зернових та олійних культур за КВЕД 01.11., склад виробництв якого показано на рисунку 1.3.

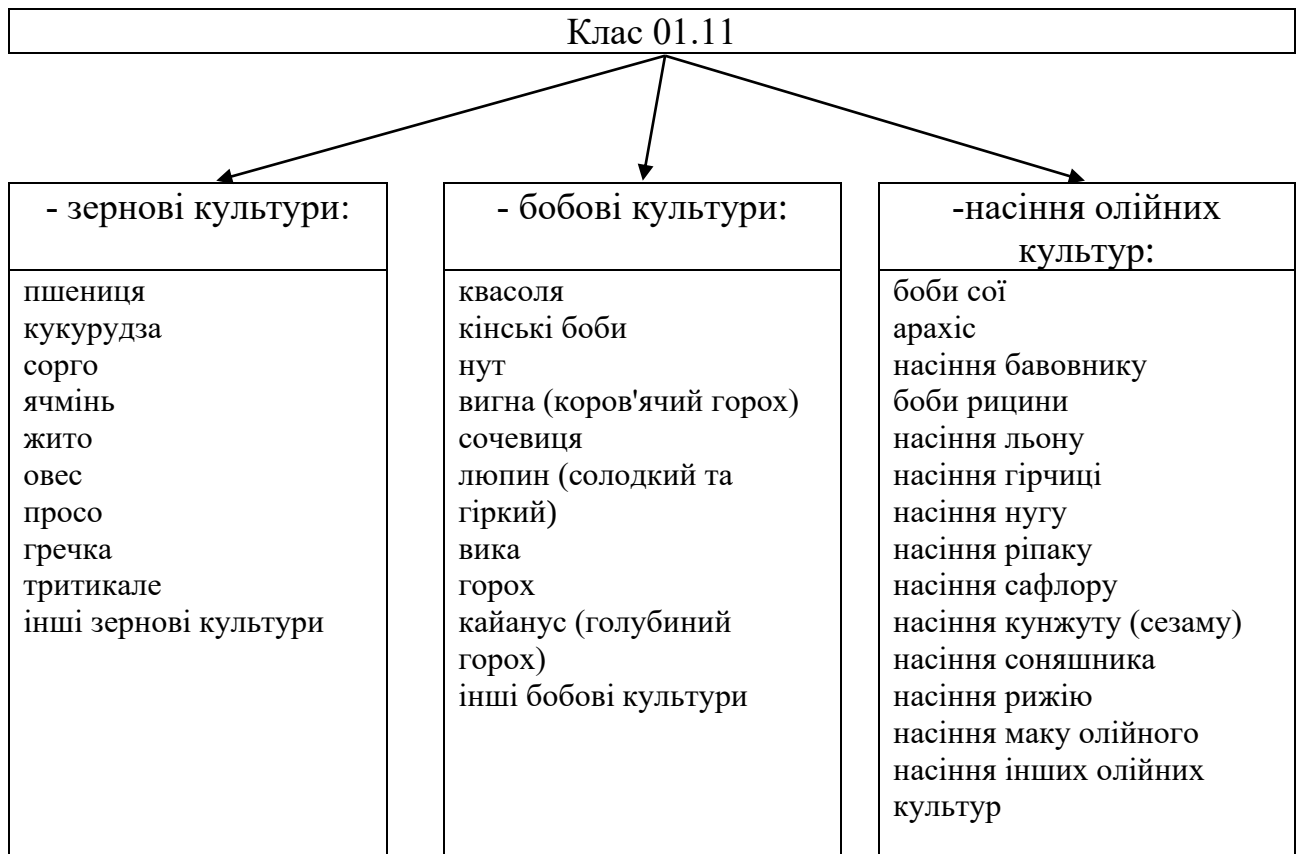

Рис. 1.3. Склад класу 01.11.

За результатами діяльності вітчизняних фермерських господарств у 2014 році ними вироблено 7,7 млн т зернових культур і майже 3 млн т олійного насіння. Ці два види культур займають основні площі угідь: якщо загальна площа угідь фермерських господарств становить 4,5 млн га, то під зерновими культурами знаходилося 2,2 млн га, що становить 49%, а під олійними 1,5 млн га, тобто 33%. Фермери також займаються вирощуванням бобових культур, з часткою угідь близько 17%; цукрових буряків, картоплі, овочів, продовольчих

баштанних культур. Їх частка в структурі посівів фермерських господарств не більша 1 %.

1.2. Поняття та особливості інноваційної стратегії підприємств.

Сільське господарство є яскравим прикладом необхідності балансу трьох складових сталого розвитку: економічної, соціальної та екологічної. Забезпечення зайнятості, належних доходів, збереження екосистеми, родючості ґрунтів – в цьому суть сталого сільського господарства. Доказом цього служить європейська практика, яка стверджує, що його можна досягти лише на основі фермерського устрою, коли люди проживають і працюють на своїй землі.

Найвигідніший закордонний сільськогосподарський бізнес ведеться на земельних площах в межах кількох тисяч гектарів. Аграрні холдинги з великими банками землі в Європі відсутні, а найбільше фермерських господарств, яких у країнах ЄС мільйони, площі яких становлять 12 га [28].

Головними труднощами піднесення фермерства України є відставання від модернових тенденцій введення інноваційних технологій для здійснення сільського господарства. Новітні технології та нове технічне забезпечення виробничих методів роботи є недосяжним для сучасних фермерів через дорогу їх вартість, адже вони мають лімітоване фінансове забезпечення своєї діяльності. Своєю чергою, трансформація господарювання передбачає додаткове залучення коштів.

Як видно з рис. 1.4., в сучасних умовах такий фактор виробництва як підприємливість, яка пов'язана з ризиком і спрямована на пошук найоптимальніших економічних альтернатив з метою досягнення власних соціально-економічних інтересів через задоволення певного спектра суспільних потреб, має вплив на раціональне та ефективне використання усіх наявних ресурсів, а це крок до активізації конкурентних переваг фермерських господарств [16, с. 86]. В результаті отримаємо покращені показники від використання кожного фактора.

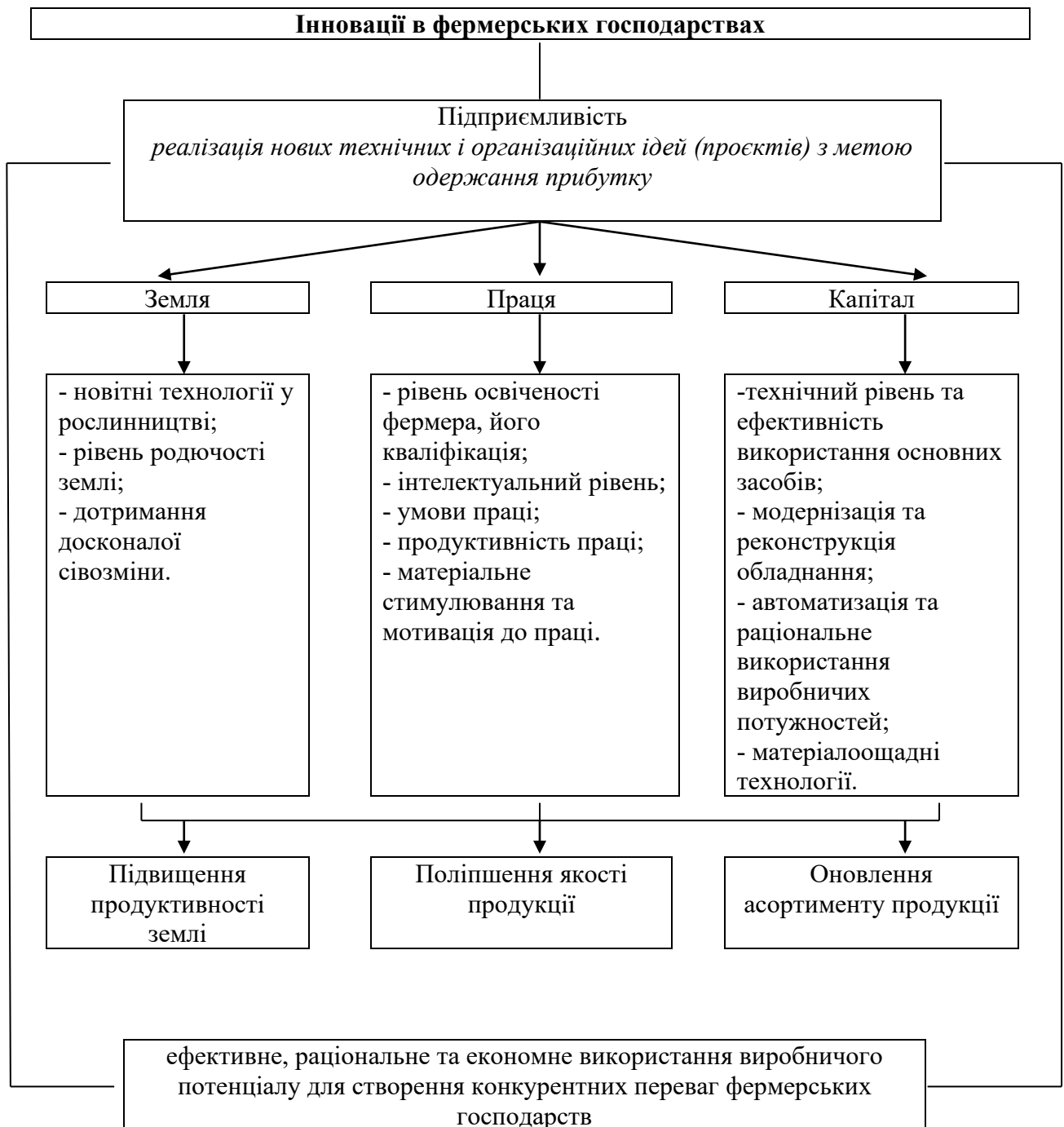

Рис.1.4. Вплив підприємливості на підвищення рівня інноваційності виробничого потенціалу фермерських господарств.

Важливою під час розробки інноваційної стратегії є класифікація інновацій, адже вона в аграрному секторі конкретизує структуру об'єкта та визначає наявні проблемні моменти (табл. 1. 4.).

Таблиця 1.4

Класифікація інновацій в аграрній сфері [21]

Класифікаційні ознаки	Види інновацій	Характеристика
За видом новацій	-організаційні -економічні -технічні, технологічні	-загалом по галузі та за кожним її видом -за хронологією технологічного процесу
За новизною	-нові для галузі у світі -нові для галузі в Україні -нові для господарства	-глобалізація та розвиток економіки; -ринок землі; технології, машини, сорти рослин і т.п
За інноваційним потенціалом	-радикальні -поліпшуючі -модифікаційні	-забезпечення суттєвих змін; -забезпечення помітних змін; -забезпечення часткових змін.
За походженням інновацій	-вітчизняні -зарубіжні	-результат наукових досліджень, передовий досвід; -результат наукових досліджень, досвід іноземних компаній.
За формою появи і кадрового забезпечення	-власними силами -за участю іноземних і вітчизняних вчених -за участю іноземних і вітчизняних спеціалістів	-наукові відкриття вітчизняної науки; -запозичені у вигляді консультацій; -створення СП, навчання за кордоном, залучення іноземних фахівців на умовах найму
За джерелами фінансування	-власні кошти -позичені й залучені -бюджетні та позабюджетні кошти -гранти на розвиток науки -інші джерела	-державна підтримка інновацій.
За строками реалізації інноваційних проєктів	-короткострокові -середньострокові -довгострокові	-елітне насіння, засоби захисту від шкідників; -норми та нормативи, системи машин; -порода, сорт.
За видом ефективності	-економічні -соціальні -екологічні -інтегральні	-виробничі інновації; -нова форма медобслуговування; -новий спосіб утилізації відходів; -нові форми організації праці селян.
За ступенем ризику	-малоризикові -помірноризикові -ризикові	
За масштабом впровадження	-масштабні -середньомасштабні -локальні	-сорта, породи, техніка; -зональні системи землеробства; -нова технологія виробництва.

При обранні інноваційної стратегії традиційно слід брати до відома роль підприємства на ринку, його науково - технічну позицію, стадію життєвого

циклу, на якій знаходяться культури рослин, що пропонуються підприємством [13, с. 22]. Сьогодні існує велика кількість базових інноваційних стратегій, які розподілені за видами на основі практичного досвіду багатьох підприємств.

Кожне підприємство, що вирішило займатися інноваційною діяльністю, обирає будь-яку стратегію серед багатьох відомих, враховуючи власний напрям процвітання. Проте, при виборі інноваційної стратегії не слід забувати про загальну стратегію підприємств, її організаційну структуру управління. Загальні й інноваційні цілі мають гармонічно доповнювати одна одну. [3, с. 31]. Вибір інноваційної стратегії підприємства суттєво впливає на активізацію конкурентоспроможності його продукції, та, навпаки, вибір інноваційної стратегії своєю чергою залежить від рівня конкурентоспроможності його нової продукції

Проведений огляд наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених вказує на існування великої кількості різновидів інноваційних стратегій, які мають свої характеристики (табл. 1.5.).

Таблиця 1.5

Різновидності інноваційних стратегій у трактуванні українських та закордонних вчених.

Вчений	Погляд вчених на інноваційну стратегію
Крістофер Фрімен, англійський вчений-економіст	Існує шість основних видів інноваційних стратегій підприємства: наступальна, захисна, імітаційна, залежна, традиційна та «за нагодою»[31].
Валентина Стадник та Микола Йохна – українські науковці	Існує чотири типи інноваційних стратегій: стратегія наступу, імітаційну стратегія, залежна стратегія та стратегія «за нагодою» (стратегія «ніші») [25, с.89]
О. Василенко - вітчизняний науковець	Виділяє авангардну інноваційну стратегію [4, с.23].
Б.Санто - венгурський професійний економіст	Виокремлює пасивну, наступальну та стагнаційну стратегії [24, с.6].
Володимир Чубай – вітчизняний науковець	Виділяє основні види стратегії: прогресивну, донорську, адаптивну, спекулятивну, стратегію комбінування, удосконалення та першовідкриття [29, с.348].

Дослідження, які були проведені вченими дають підстави поділяти інноваційні стратегії підприємства на активні та пасивні. В рамках такого підходу вирізняють вісім основних типів інноваційних стратегій, які найчастіше зустрічаються в науковій літературі:

- наступальна інноваційна стратегія – типова підприємствам, які засновані на принципах «підприємницької конкуренції». Розробляється вона для реалізації загальної стратегії зростання, вимагає високої кваліфікації при розробці нововведень. Важливим для неї є вміння швидко реалізувати нововведення та здібність передбачати ринкові потреби. Для її реалізації необхідна орієнтація на дослідження в поєднанні із новітніми технологіями;
- стратегія наступу – властива великим об'єднанням і підприємствам, невеликим підприємствам, інноваційним організаціям, при умові, що вони зосереджують старання на одному або двох інноваційних проєктах;
- імітаційна інноваційна стратегія охоплює запозичення досвіду інноваційних лідерів у галузі або в іншого підприємства. Імітуються, переважно, основні споживчі властивості інновацій, які були випущені на ринок підприємствами, постійно вдосконалюючи запозичені види продукції [14, с. 25];
- стратегія диверсифікації - містить розвиток комплексних інновацій у різних сферах: вдосконалення старого асортименту продукції, розширення технології у всіх сферах діяльності підприємства тощо;
- стратегія ліцензування завбачує використання інноваційних розробок, виконаних іншими підприємствами, застосовуючи інноваційну стратегію ліцензування поряд з іншою;
- захисна інноваційна стратегія необхідна для підприємств, що поспішають запатентувати інновацію аби захистити її від конкуренції та появи на ринку товарів субститутів. Такі підприємства займають позиції поруч чи

трохи відстаючи від наступальних фірм, аналізуючи досягнення й помилки останніх;

- залежна інноваційна стратегія з'ясовується тим, що природа технологічних змін на підприємстві залежна від позиції інших фірм, які є основними в технологічних зв'язках. «Залежні» підприємства не можуть робити самостійних спроб змінити свою продукцію, оскільки вони тісно пов'язані з вимогами до неї провідного підприємства;
- інноваційна стратегія «ніші» чітко пов'язана з використанням інформації та можливостей, які виникають у зовнішньому середовищі підприємства. Інноваційний розвиток забезпечується своєчасним виявленням ринкових можливостей, які відкриваються перед підприємством у нових обставинах, виявленні особливих ніш на наявних ринках товарів і послуг.

Традиційна інноваційна стратегія відповідає підвищенню якості наявних продуктів та застосовуваній технологічній базі, а на виробництвах закріплюються певні інноваційні форми на тривалий період їх життєвого циклу. Після вибору оптимальної інноваційної стратегії приймається рішення про виділення ресурсів на розроблення нових проєктів.

Таким чином, при визначенні найпривабливішої інноваційної стратегії підприємства дотримуються певних критеріїв, серед яких найважливішими є:

- відповідність можливостям і загрозам зовнішнього середовища;
- дотримання цілей підприємства і сумісність з його місією;
- здобуток конкурентних переваг шляхом використання сильних сторін підприємства і переваг конкурентів;
- наявність необхідних ресурсів, наукового, технічного, виробничого, кадрового потенціалів;
- досягнення балансу між усіма структурними підрозділами підприємства;
- використання ефекту синергізму інноваційної діяльності як єдиної системи [16].

Вітчизняні вчені О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Гречан, ототожнюючи поняття «стратегія інноваційного розвитку» з поняттям «напря-

інноваційного розвитку», сформувавши повну класифікацію чинників, що враховуються при формуванні стратегії інноваційного розвитку підприємства [15, с. 543]:

- спрямованість інноваційного розвитку;
- масштаб;
- горизонт аналізу;
- функціональна діяльність;
- за строком реалізації;
- залежно від сфери застосування;
- залежно від потреб підприємства.

Оскільки на практиці, підприємства дуже рідко можна дотриматися однієї стратегії, використовують різні їх комбінації, то серед цих заданих типів інноваційних стратегій для фермерського господарства можна виділити наступні, що створюють цілий ланцюг, який починається із захисної та переходить у наступальну (рис. 1.5.).

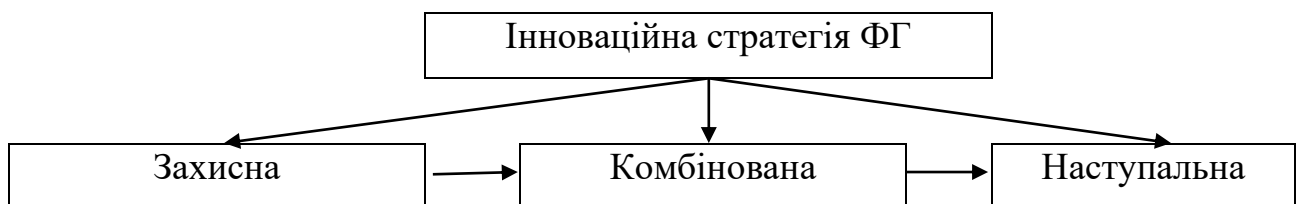

Рис. 1.5. Ланцюг типів інноваційної стратегії фермерського господарства.

Отже, формування механізму стратегічного інноваційного розвитку потребує розуміння його особливостей, системи факторів, що на нього впливають, чіткого усвідомлення його місця і ролі у реалізації загальної стратегії підприємства.

1.3. Механізм та етапи обґрунтування інноваційної стратегії підприємств .

Предметом дослідження інноваційної політики підприємства є підприємницька діяльність, виробництво в частині впровадження нововведень у виробничі процеси. Усю сукупність процесів, що відбуваються у підприємницькій діяльності, поділяють на дві групи — традиційні та інноваційні.

Традиційними процесами є звичне функціонування народного господарства чи окремого підприємства, а інноваційними — на якісно новому рівні внаслідок нововведень. Інноваційна політика є складовою загальної стратегії підприємства, яка сприяє впровадженню в практику основних вимог цієї стратегії.

На вищому рівні розробляється державна інноваційна політика, яка відбиває ставлення держави до інноваційної діяльності, визначає мету, напрями, форми діяльності органів державної влади в галузі науки, техніки й реалізації їхніх досягнень, тобто визначає і стимулює пріоритетні напрями розвитку науки й техніки. Інноваційна політика підприємства визначає орієнтири його розвитку, зміни в ринковому середовищі, нові потреби, можливості чи загрози для ефективної його діяльності.

Складовими елементами інноваційної політики є:

- вивчення ринку збуту продукції свого підприємства та галузі в цілому;
- вивчення напрямів застосування нововведень на вітчизняних і закордонних суб'єктах господарювання;
- наявність фінансових ресурсів для розробки й впровадження інновацій;
- розробка, освоєння та експлуатація нововведень;
- контроль на всіх етапах здійснення інноваційного процесу;
- виховання кадрів для втілення в життя інноваційної політики.

Дослідження інноваційної політики підприємства передбачає конкретизацію мети й стратегії його майбутнього зростання, виходячи з оцінки

імовірних спроможностей підприємства й забезпеченості його відповідними ресурсами.

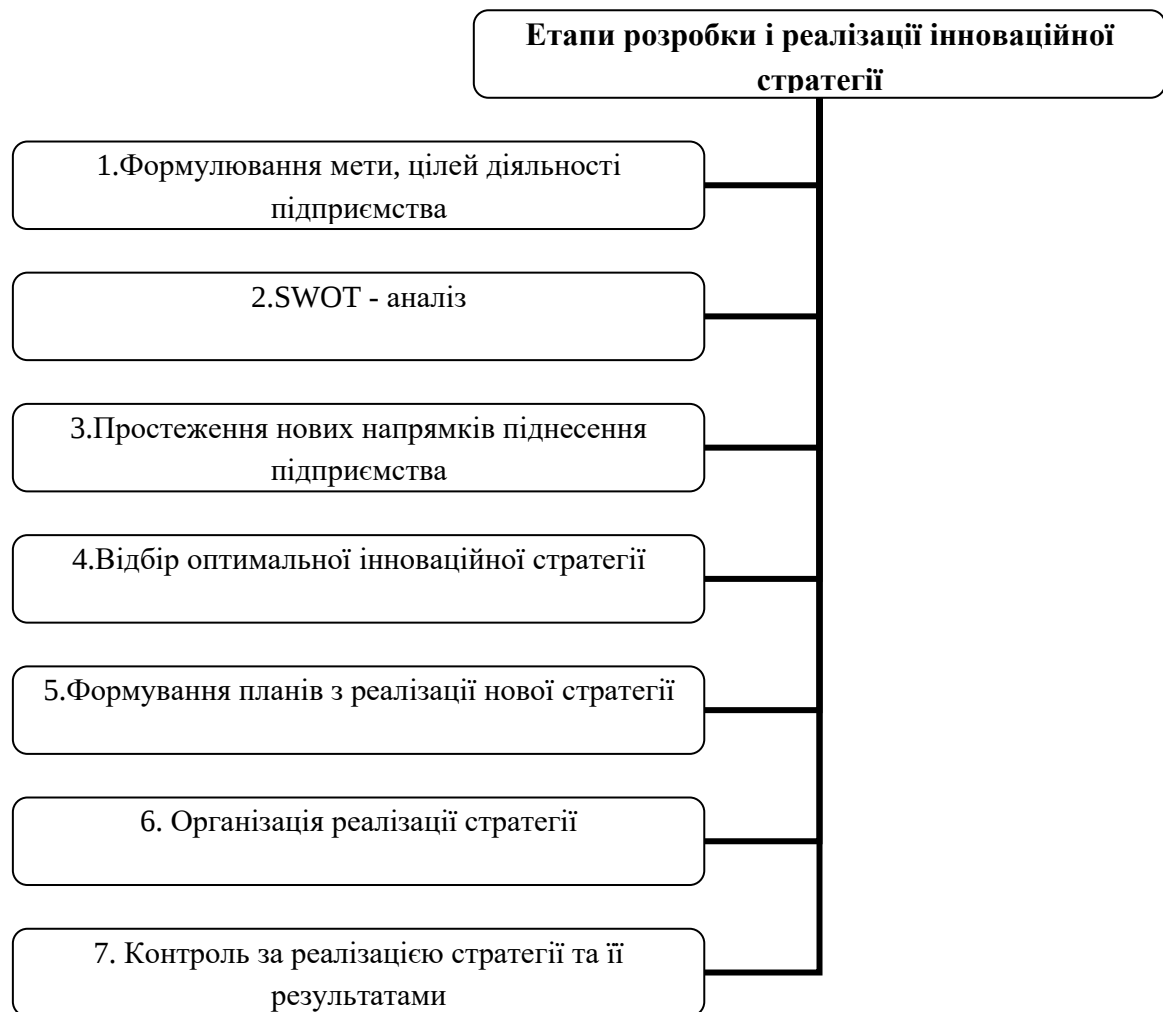

Рис. 1.6.Процес складання інноваційної стратегії.

Спочатку належить окреслити місію, мету і цілі для здійснення діяльності підприємства.

Далі роблять опис інноваційного потенціалу підприємства, оцінюють його, знаходять можливості й загрози, сильні й слабкі сторони та загалом оцінюють конкурентоспроможність, прогнозують її зміни.

Наступним етапом є пошук нових шляхів розвитку підприємства в основу яких покладено аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища поточних цілей. Тут конкретніше узгоджується відповідність вихідних й нових цілей діяльності підприємства, моделюються проекти й досліджується вплив кожного

на сформульовані альтернативні стратегії й, насамкінець, конкурентоспроможність підприємства у разі реалізації тієї чи іншої стратегії за певним проєктом.

В доповнення зробленому здійснюється вибір найоптимальнішої для підприємства стратегії.

Наступний етап включає процес формування планів з реалізації обраної стратегії. І вже тоді розпочинається процес реалізації інноваційної стратегії, що передбачає не лише організацію реалізації стратегії, але і її практичну оцінку, контроль за виконанням. На будь-якому з етапів можливе виявлення помилок і неточностей, тому важливим є зворотний зв'язок, який передбачає часткові зміни місії та цілей, в тому разі, якщо вони виявилися нереальними.

Наведені етапи дозволяють показати архітектуру інноваційної стратегії, акцентувати увагу на необхідних складових цього процесу, що потребують глибокого дослідження та аналізу в процесі обрання інноваційної стратегії розвитку промислового підприємства.

Отже, щоб протидіяти негативним впливам, з якими часто стикаються вітчизняні підприємства, а також закріпити конкурентний статус на ринку, керівникам фермерських господарств потрібно чітко розуміти суть та елементи інноваційної стратегії, адже формування збалансованої інноваційної стратегії розвитку підприємства дозволяє йому збільшувати обсяги виробництва, товарообороту, прибутку, укріпити свої суперницькі позиції на ринку, наростити фінансовий капітал, а активізація інноваційних процесів забезпечує конкурентоспроможність національної економіки.

Саме в аграрному секторі, на відміну від інших сфер економіки, розвиток інновацій є більш повільним, що вимагає особливої уваги та пошуку додаткових стимулів. Тому, для обґрунтування інноваційної стратегії фермерського господарства «СМП» необхідно проаналізувати його діяльність, оцінити всі загрози, визначити його можливості для застосування агроінновацій.

2.АНАЛІТИКО-РОЗРАХУНКОВИЙ РОЗДІЛ

2.1. Аналіз середовища діяльності фермерського господарства.

Затвердження цілей та завдань на стратегію асоціюється з рівнем фінансових можливостей фермерського господарства. Тільки проаналізувавши діяльність, отримані результати, оцінивши раціональність використання ресурсів, які є у володінні господарства, визначивши зовнішні чинники, що мають вплив на результати діяльності можна прийняти оптимальне рішення щодо інноваційної стратегії.

Відомо, що Тернопілля – це аграрна область, бо саме ця галузь складає майже 60% валового внутрішнього продукту. Водночас в сільськогосподарській сфері області працюють майже 150 тис. жителів. Саме тому, дуже важливо підтримувати та стимулювати розвиток цієї галузі, що забезпечує створення нових робочих місць та наповнення бюджетів.

За даними Державної служби статистики в Тернопільській області у 2020 році зареєстровано 869 фермерських господарств. З них 527 діють за КВЕД 01.11, а в Лановецькому районі - 18 таких господарств, і це лише 3,4% від загальної їх кількості по Україні.

Найбільші фермерські господарства Лановецького району наведено в таблиці 2.1.

Фермерське господарство «СМП» було зареєстровано в органах державної влади 21 березня 2006 року, про що свідчить номер реєстрації №672097 та ідентифікаційний код юридичної особи 34039732.

Таблиця 2.1

Найбільші фермерські господарства Лановецького району Тернопільської області

Назва ФГ	Місцезнаходження фермерського господарства
ФГ «Айова»	47434 Тернопільська обл., Лановецький район, село Верещаки
ФГ «Небосхил»	47443 Тернопільська обл., Лановецький район, село Печірна
ФГ «Олсвіт»	47413 Тернопільська обл., Лановецький район, село Великі Кусківці
ФГ «СМП»	47432 Тернопільська обл., Лановецький район, село Вишгородок
ФГ «Вараниця»	47451 Тернопільська обл., Лановецький район, село Молотків
ФГ «Загребелля»	47410, Тернопільська обл., Лановецький район, село Борщівка
ФГ «Нецюк»	47442, Тернопільська обл., Лановецький район, село Ванжулів
ФГ «Нове життя-1»	47422, Тернопільська обл., Лановецький район, село Юськівці
ФГ «Агро-шили»	47431, Тернопільська обл., Лановецький р-н, село Шили

Розміщення фермерських господарств Лановецького району показано на карті (рис.2.1.), що говорить про високий рівень конкуренції між ними й про необхідність впровадження інновацій ФГ «СМП», щоб займати перші позиції серед фермерських господарств.

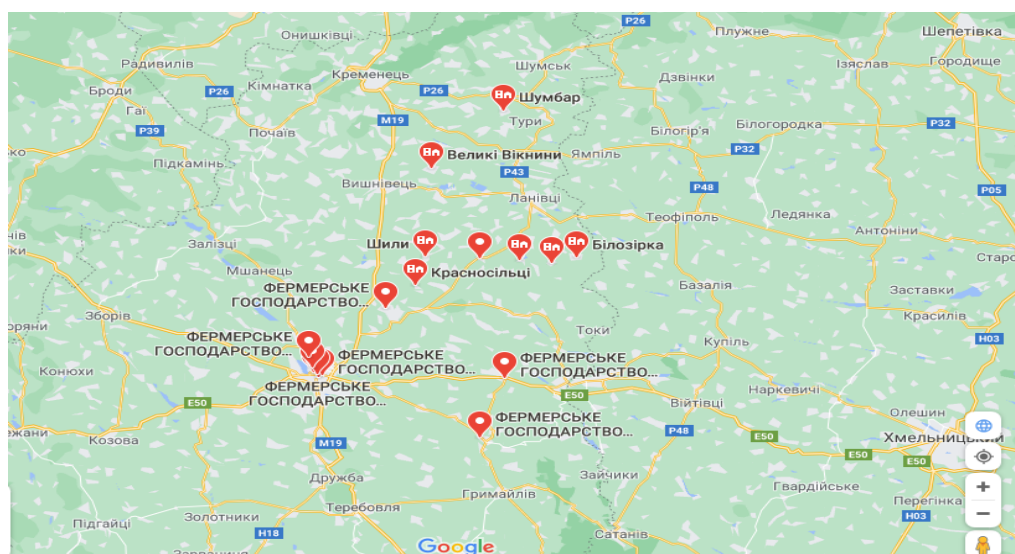

Рис. 2.1. Карта розміщення фермерських господарств Лановецького району Тернопільської області, які діють за КВЕД 01.11.

Основним документом, який регулює роботу досліджуваного підприємства є Статут фермерського господарства «СМП», який затверджено рішенням засновника №1 від 1 березня 2006 року. В ньому подано усі загальні положення, основні аспекти діяльності даної юридичної особи. Фермерське господарство працює на основі госпрозрахунку, самоокупності й самофінансування, володіє власним майном і відповідає за своїми зобов'язаннями належним йому майном.

Законодавчою базою, яка регламентує діяльність та створює досить чіткий правовий фундамент для розвитку фермерського господарства є Конституція України, Господарський кодекс України, Статут та інші нормативні документи [21, ст. 2]. У зв'язку з тим, що його виникнення пов'язано насамперед з земельними відносинами, важливе значення для цього має стаття 14 Конституції, яка гарантує право власності на землю, а саму землю правомірно оголошує «основним національним багатством, що перебуває під особливою охороною держави».

Фермерське господарство створене майном засновника з метою одержання прибутку відповідно до законодавства України. Як юридична особа Господарство має самостійний баланс, поточний та валютний рахунок в банку, печатку, штамп, емблему та ін.

Юридична назва даного підприємства: Фермерське господарство «СМП». Скорочена назва: ФГ «СМП». Місцезнаходження Господарства: 47432 Україна, Тернопільська область, Лановецький район, с. Вишгородок, вул. Центральна, 47.

Засновником ФГ «СМП» є фізична особа: Шевчук Микола Павлович. Метою діяльності фермерського господарства є вироблення товарної сільськогосподарської продукції, її перероблювання та реалізація з метою отримання прибутку.

Серед багатьох видів діяльності, якими може займатися ФГ «СМП» виділяється основний - рослинництво. Серед інших:

- Вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;

- Вирощування олійних плодів;
- Розведення свиней;
- Допоміжна діяльність у рослинництві;
- Виготовлення продуктів борошномельно-круп'яної промисловості;
- Виробництво цукру;
- Гуртова торгівля зерном, тютюном, насінням і кормами для тварин;
- Гуртова торгівля цукром та кондитерськими виробами;
- Надання в оренду сільськогосподарських машин і устаткування;
- Вантажний автомобільний транспорт;
- Надання в оренду вантажних автомобілів.

Щоб проаналізувати фінансово-господарську діяльність фермерського господарства «СМП», сформуємо зведений звіт про фінансові результати за роками, використовуючи дані Балансів за 2017, 2018, 2019 роки (Додатки А. 1., А. 2., А. 3.).

Таблиця 2.2.

Зведений звіт про фінансові результати ФГ «СМП» за роками, тис.грн.

Стаття	Код рядка	2016	2017	2018	2019
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	9354,4	10400,3	12525,5	25519,3
Інші операційні доходи	2120	-	-	-	-
Інші доходи	2240	141,2	77,5	276,1	154,1
Разом доходи (2000+2120+2240)	2280	9495,6	10477,8	12801,6	25673,4
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(6768,4)	(5600,4)	(7746,9)	(15504,7)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(70,0)	(-)	(84,9)
Інші витрати	2270	(-)	(-)	(56,2)	(1238,6)
Разом витрати (2050+2180+2270)	2285	(6768,4)	(5670,4)	(7803,1)	(16828,2)
Фінансовий результат до оподаткування (2280-2285)	2290	2727,2	4807,4	4998,5	8845,2
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290-2300)	2350	2727,2	4807,4	4998,5	8845,2

Аналізуючи представлені дані в таблиці 2.3. слід зазначити, що результати свідчать про позитивні тенденції розвитку фермерського господарства «СМП», оскільки з року в рік отримує прибутки від діяльності та є рентабельним.

Таблиця 2.3

Результати фінансово-господарської діяльності ФГ «СМП»

Рік	Виручка, тис.грн	Собівартість, тис.грн	Прибуток, тис.грн	Рівень рентабельності, %
2016	9495,6	6768,4	2727,2	40,3
2017	10477,8	5670,4	4807,4	84,8
2018	12801,6	7803,1	4998,5	64,0
2019	25673,4	16828,2	8845,2	52,6

За результатами наших розрахунків видно, що у 2017 році рівень рентабельності становить 84,8 %, це свідчить про те, що внаслідок одержаної виручки господарство цілком покрило свої витрати виробництва ще й заробило на кожную вкладену гривню по 0,85 грн прибутку.

Отже, власнику господарства треба зосередити увагу на використанні новітніх технологій та вирощування екологічно чистої продукції, щоб в майбутньому займати основне місце в економіці України та залучати іноземних покупців.

В таблиці 2.4. проаналізовано посівні площі ФГ «СМП» зі звітів про посівні площі сільськогосподарських культур під урожай 2017, 2018, 2019, 2020 років (Додатки Б. 1., Б. 2., Б. 3., Б. 4.).

Таблиця 2.4.

Посівні площі ФГ «СМП»

Назва сільськогосподарських культур	Код рядка	Посівна площа, га, 2017р.	Посівна площа, га, 2018р.	Посівна площа, га, 2019р.	Посівна площа, га, 2020р.
Культури зернові та зернобобові	0030	369,20	390,00	360,00	375,00
пшениця озима	0050	140,00	130,00	150,00	120,00
ячмінь озимий	0130	20,00	20,00	30,00	30,00
кукурудза на зерно	0110	64,20	50,00	30,00	30,00
ячмінь ярий	0140	20,00	30,00	35,00	-
овес	0210	40,00	80,00	80,00	170,00
гречка	0220	25,00	-	-	-
Культури зернобобові	0270	60,00	80,00	35,00	25,00

горох	0320	60,00	80,00	35,00	25,00
Культури технічні	0390	265,00	260,52	314,76	329,79
соя	0410	90,00	80,52	70,00	19,79
гірчиця	0470	-	-	40,00	-
ріпак озимий	0490	80,00	100,00	115,00	170,00
соняшник	0520	75,00	80,00	89,76	140,00
буряк цукровий фабричний	0750	20,00	-	-	-
Культури сільськогосподарські	7000	634,20	650,52	674,76	704,79

Динаміку змін в посівних площах фермерського господарства по роках можна зобразити у вигляді діаграми на рис. 2.2. Першість по використанню посівних площ займають зернові культури, а після них технічні. Порівнюючи посіви зернобобових культур, то у 2020 році вони знизилися майже на 42 %.

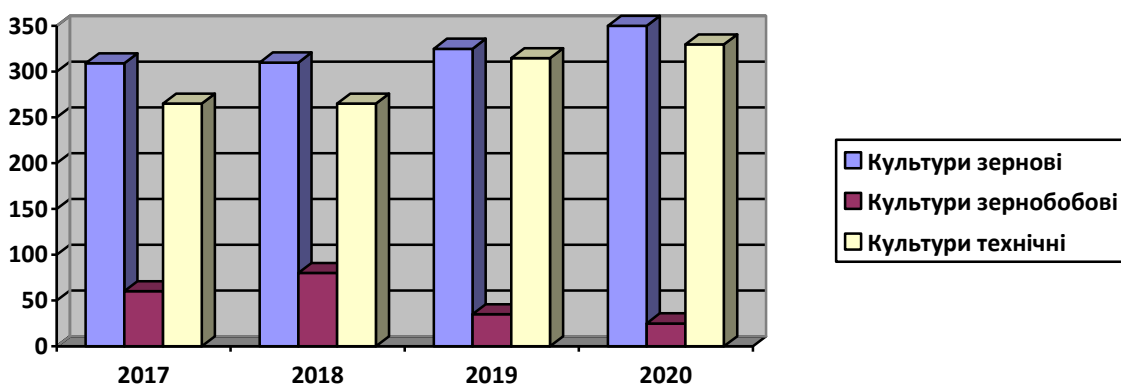

Рис. 2.2. Динаміка використання посівних площ ФГ «СМП»

Посівні площі ФГ «СМП» 2020 року показано діаграмою на рис.2.3. Під зерновими культурами зайнято 50 % посівних площ, технічними – майже 47 %, зернобобовими – 3%. Це говорить про відповідний попит на ці культури.

Посівні площі ФГ "СМП" у 2020 році, га

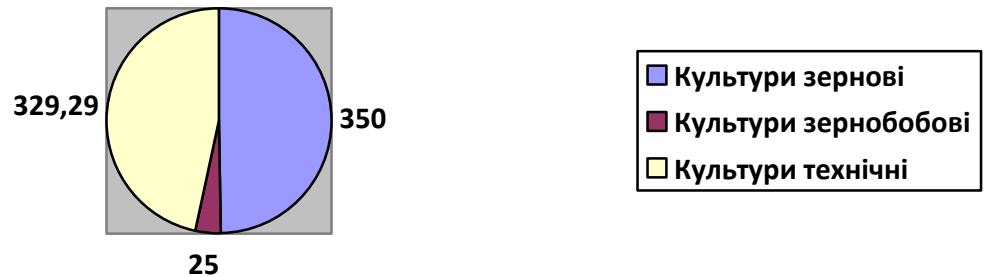

Рис. 2.3. Обсяги посівів культур ФГ «СМП» в 2020 році.

Важливо з'ясувати спосіб впливу фермерського господарства на зовнішнє середовище. Для цього треба провести SWOT - аналіз сильних і слабких сторін, зовнішніх можливостей та загроз для підприємства. Спочатку розглянемо сильні й слабкі сторони вітчизняних фермерських господарств, їх можливості та загрози (табл. 2.5.).

Таблиця 2.5.

Перелік сильних й слабких сторін вітчизняних фермерських господарств, їх можливостей та загроз.

Сильні сторони	Слабкі сторони	Можливості	Загрози
1.Можливості збільшення виробництва аграрної продукції. 2.Наявність власних каналів збуту. 3.Новаторство у виробництві. 4.Високий рівень якості продукції. 5.Застосування нових та доступних технологій в рослинництві.	1.Дефіцит коштів на маркетингові заходи. 2.Відсутність ситуаційного аналізу. 3.Нестаток чітких цілей та стратегій розвитку. 4.Застосування несучасної техніки. 5.Брак кваліфікованих працівників, які могли б працювати з цифровою технікою.	1.Виробництво екологічно чистої продукції. 2.Державна підтримка фермерських господарств. 3.Родючість земель. 4.Розробка правової бази для фермерських господарств. 5.Застосування новітньої цифрової техніки для точного землеробства. 6.Мінімізація факторів	1.Неналежний рівень конкурентноздатності вітчизняного сектору в цілому на світовому ринку. 2.Недосконала податкова система. 3.Нестабільність погодних умов. 4. Низький рівень правової захищеності. 5.Швидке старіння техніки.

		негативного впливу на ранні посіви зернових сучасною технікою.	
--	--	--	--

Проявом конкурентоспроможності підприємства є вироблена ним продукція. Тому усі можливості повинні бути спрямовані на виробництво продукції високої якості, яка найкраще задовольнятиме потреби споживачів. Саме підвищення якості продукції впливає на ефективність самого виробництва, забезпечує постійну фінансову стійкість підприємства та залучення додаткових інвестицій, а також сприяє підвищенню його конкурентоспроможності. [2, с. 145]

Серед переваг, завдяки яким підприємство є досить сильним конкурентом в Україні є:

- можливості збільшення виробництва рослинництва;
- наявність власних каналів збуту;
- новаторство у виробництві;
- високий рівень якості продукції;
- застосування простих технологій в рослинництві, пристосованих до матеріально-технічних та фінансових можливостей господарства.

Завдяки можливості збільшення виробництва рослинництва та високій якості продукції, яку гарантує фермерське господарство й реалізує своїм постійним та новим клієнтам, підтримується певний рівень конкурентоспроможності. Головною проблемою є те що, воно може розширювати свій асортимент продукції, вирощуючи екологічно чисті культури, які зараз високозатребувані споживачами, а персонал при цьому залишається незмінним, тому на сьогодні прослідковується брак висококваліфікованих кадрів.

Отже, фермерські господарства мають більші можливості для розвитку та повинні прагнути посилити конкурентні позиції серед таких моментів, як застосування нової цифрової техніки та впровадження точного землеробства,

виробництво екологічно чистої продукції, яка надзвичайно потрібна сучасному споживачу, та поступово ліквідовувати слабкі сторони й зменшувати загрози діяльності.

2.2. Аналіз показників результативності діяльності фермерського господарства «СМП».

Головною рушійною силою пожвавлення інвестиційних процесів у фермерстві є результативність діяльності. Для фермерських господарств це може бути норма прибутку – відношення суми прибутку за звітний рік до розміру авансованого капіталу, себто, валюти активу балансу. Норма прибутку доводить ступінь зростання капіталу, який авансований на виробництво продукції задля отримання прибутку, і вважається критерієм інвестиційної привабливості фермерських господарств.

Оскільки зерновиробництво здійснюється із меншими ризиками та забезпечує прискорену оборотність капіталу й вищу рентабельність продукції, а відтак і швидшу окупність інвестицій у відтворювальному циклі, то як результат маємо вищу норму прибутку у рослинництві [7, с. 272],

Компонентами системи фінансування інноваційної діяльності фермерських господарств є різноманітні джерела: власні фінансові кошти;

- іноземні інвестиції;
- кошти державного бюджету;
- кошти спеціальних позабюджетних фондів;
- кошти лізингу;
- кредити банківських установ, державний кредит;
- кошти фінансових структур.

Використовуючи дані діяльності фермерського господарства «СМП» за 2018, 2019 роки можна провести факторний аналіз, застосувавши модель DuPont, та розрахувати вплив факторів на рентабельність власного капіталу.

В основу цієї моделі покладено наступну залежність:

$$P_{BK} = ЧП / BK = P_{ЧП} \cdot P_{від} \cdot K_{зал} = ЧП / ЧД \cdot ЧД / ВБ \cdot ВБ / BK, \quad (2.1)$$

де P_{BK} - рентабельність власного капіталу;

ЧП - чистий прибуток;

ЧД - чистий дохід;

ВБ - валюта балансу;

BK - власний капітал;

$P_{ЧП}$ - чиста рентабельність продажів;

$P_{від}$ - ресурсовіддача;

$K_{зал}$ – коефіцієнт фінансової залежності.

Так, значення чистої рентабельності продажів за два роки становить:

$$P_{ЧП} = ЧП / ЧД$$

$$P_{ЧП\ 2018} = 4998,5 / 12525,5 = 0,4$$

$$P_{ЧП\ 2019} = 8845,2 / 25519,3 = 0,35$$

Значення ресурсовіддачі за роками становить:

$$P_{від} = ЧД / ВБ$$

$$P_{від\ 2018} = 12525,5 / 21137,8 = 0,6$$

$$P_{від\ 2019} = 25519,3 / 37686,6 = 0,7$$

Коефіцієнт фінансової залежності за два роки має наступні значення:

$$K_{зал} = ВБ / BK$$

$$K_{зал\ 2018} = 21137,8 / 18075,4 = 1,17$$

$$K_{зал\ 2019} = 37686,6 / 26861,1 = 1,4$$

Отже, отримуємо коефіцієнт рентабельності власного капіталу за два роки:

$$P_{BK\ 2018} = 0,4 \cdot 0,6 \cdot 1,17 = 0,28$$

$$P_{BK\ 2019} = 0,35 \cdot 0,7 \cdot 1,4 = 0,34$$

Узагальнено проведені розрахунки в таблицю 2.6. і дослідимо динаміку рентабельності власного капіталу і факторних показників.

Таблиця 2.6.

Динаміка коефіцієнта рентабельності власного капіталу і факторних показників ФГ «СМП» за 2018 – 2019 рр.

Показники	2018 р.	2019 р.	Відхилення, (+, -)
Чиста рентабельність продажів	0,4	0,35	-0,05
Ресурсовіддача	0,6	0,7	+0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	1,17	1,4	+0,23
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,28	0,34	+0,06

З таблиці видно, що загальна зміна коефіцієнта рентабельності власного капіталу становить +0,06.

Розрахуємо проміжні показники рентабельності власного капіталу, послідовно замінюючи дані 2018 року на дані 2019 року:

$$P_{BK}' = P_{чп\ 2019} \cdot P_{від\ 2018} \cdot K_{зал\ 2018}$$

$$P_{BK}' = 0,35 \cdot 0,6 \cdot 1,17 = 0,25$$

$$P_{BK}'' = P_{чп\ 2019} \cdot P_{від\ 2019} \cdot K_{зал\ 2018}$$

$$P_{BK}'' = 0,35 \cdot 0,7 \cdot 1,17 = 0,29$$

Розрахуємо вплив коефіцієнту фінансової залежності на рентабельність власного капіталу:

$$P_{BK\ 2019} - P_{BK}'' = 0,34 - 0,29 = +0,05$$

Вплив ресурсовіддачі на рентабельність власного капіталу:

$$P_{BK}'' - P_{BK}' = 0,29 - 0,25 = +0,04$$

Вплив чистої рентабельності продажів на рентабельність власного капіталу наступний:

$$P_{BK}' - P_{BK\ 2018} = 0,25 - 0,28 = -0,03$$

Загальний вплив факторів на рентабельність власного капіталу:

$$P_{BK\ 2019} - P_{BK\ 2018} = +0,05 + (+0,04) + (-0,03) = + 0,06$$

Узагальнимо отримані результати в таблиці 2.7.

Таблиця 2.7.

Узагальнені дані про вплив факторів на рентабельність власного капіталу

Показник	Вплив (+, -)
Чиста рентабельність продажів	-0,03
Ресурсовіддача	+0,04
Коефіцієнт фінансової залежності	+0,05
Загальний вплив	+ 0,06

Отже, коефіцієнт рентабельності власного капіталу у 2019 році зріс на 0,06. Це позитивна тенденція, яка свідчить про те, що на 1 грн власного капіталу у 2019 році припадало на 0,06 грн чистого прибутку більше ніж у 2018 році. Цей факт обумовлений впливом таких чинників:

а) зменшення чистої рентабельності продажів на 0,05 призвело до зменшення рентабельності власного капіталу на 0,03;

б) підвищення ресурсовіддачі на 0,1 викликало збільшення рентабельності власного капіталу на 0,04;

в) зростання коефіцієнта фінансової залежності на 0,23 привело до зростання рентабельності власного капіталу на 0,05.

На рівень норми прибутку може також впливати обсяг фермерського господарства. Відомо, що в дрібних і середніх господарствах він має майже однакові значення, і завдяки реалізації продукції переробляння сировини може досягати вищої окупності вкладень. Крім цього, наявність переробних

виробництв підвищує економічну стійкість фермерських господарств та допомагає розв'язати проблему забезпечення зайнятості сільського населення.

Інноваційна діяльність завжди приводить до значно кращих результатів відтворення порівняно з звичайною операційною діяльністю. Враховуючи той момент, що під інноваціями у фермерстві розуміють нові риси та властивості, що налаштовують виробництво на обмежені ринки, то призначення інноваційної стратегії наступне: об'єднати усі складові виробничого потенціалу в загальний відтворювальний комплекс зростання від інноваційного процесу, створити умови щодо модернізації та активізувати конкурентоспроможність фермерських господарств.

Держава зобов'язана започаткувати зручні умови: розробити послаблюючу систему оподаткування та спеціального кредитування під інновації, розробити програми підтримки та гарантувати прозорий механізм розподілу коштів чи привілеїв фермерським господарствам тощо.

Відносно новим джерелом інвестування інноваційних проєктів фермерських господарств стали бюджети об'єднаних територіальних громад. Саме ці інвестиції, завдяки порядку інвестування з місцевого бюджету, можуть бути вигідними обом сторонам, та можуть мати позитивний вплив на зовнішнє середовище і фермерського господарства і громади в цілому.

Інвестування у власний капітал фермерських господарств варто проводити у встановленому порядку:

а) конкретизація направленості вкладень з обов'язковим означенням першочергових напрямів, наприклад, впровадження сучасних машин по обробітку земельних угідь та дотримання екологічних норм;

б) техніко-економічне обґрунтування неминучості інвестування. Інакше кажучи, встановлення ресурсного й ринкового орієнтування, проведення аналізу попиту, пропозиції та конкуренції;

в) виробничо-технологічна частина й концепція маркетингу інвестиційного проєкту. Тобто, це розроблення виробничої програми з оцінкою

виробничого потенціалу, а також робота над репутацією фермерського господарства і просування на ринок новітньої продукції;

г)аналіз фінансового стану та оцінка інвестицій. При здійсненні цього напрямку важлива надійність інформації для розрахунку потреби в довгострокових кредитах та непередбачуваних витрат, визначення терміну окупності та норми прибутку

На завершення фермерське господарство повинно надати перспективний бізнес-план із чіткою конкретизацією фінансово-економічного обґрунтування діяльності та у висновковій частині зазначити, що запланована діяльність відповідає потребам відповідного регіону чи населеного пункту і всім умовам: економічним та соціальним.

Першість в отриманні фінансової допомоги чи компенсації має отримувати фермерське господарство, що забезпечує зайнятість населення та створює нові робочі місця.

Відомим міроприємством перспективного фінансування інноваційного зростання сільськогосподарських підприємств є лізинг - економічний важіль, що забезпечує безперебійний колообіг відтворення основного капіталу фермерських господарств. Він сприяє швидкому введенню інновацій на виробництві і відповідає цілям стратегії сталого розвитку фермерських господарств та є дуже вигідний, адже нова техніка, яку господарства отримують за договорами лізингу, окуповує себе внаслідок вищої продуктивності праці, економічності, якості продукції.

Здійснивши аналіз діяльності фермерського господарства «СМП», провівши факторний аналіз, застосувавши модель DuPont та розрахувавши вплив факторів на рентабельність власного капіталу отримуємо висновок про те, що воно рентабельне, з прибутковістю використовує власний капітал.

По використанню посівних площ першість займають зернові культури, а після них технічні. Порівнюючи посіви зернобобових культур, то у 2020 році вони знизилися майже на 42 % відносно 2017 року. Оскільки зернобобові культури високого попиту не мають, тому можлива пропозиція готувати ці

землі на вирощування органічних або Еко культур, які зараз вважаються екологічно-чистим виробництвом та мають підвищений попит і в Україні та закордоном. У фермерського господарства є можливості застосувати інновації.

3. ПРОЄКТНО-РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ РОЗДІЛ

3.1. Цифрова трансформація фермерських господарств – стратегічний пріоритет розвитку сільського господарства.

У 2009 р. економісти Д. Форей, П. Девід і Б. Хол розробили концепт «smart specialization» [30], що означає «розумну», інтенсивну спеціалізацію, базою якої є інноваційні технології виробництва й просторового розвитку. У 2010 р. Єврокомісією було затверджено документ «Європа 2020. Стратегія розумного, сталого й інклюзивного зростання», в якій визначено основні стратегічні цілі [12]:

- «розумне» інтенсивне зростання економіки, що базується на знаннях і інноваціях;
- стале зростання на основі ресурсоощадження, екологічної безпеки й конкурентоспроможності;
- інклюзивне зростання задля стимулювання високого рівня зайнятості в економіці й забезпечення соціальної та територіальної єдності в суспільстві.

Ці цілі вимагали від держав трансформації їх національних та регіональних систем ведення господарства таким чином, щоб вони сприяли впровадженню досягнень передового досвіду й smart-спеціалізації. Відтак концепція «розумної» спеціалізації набула офіційного статусу в ЄС.

Під smart-спеціалізацією фермерських господарств розуміють інноваційно-орієнтовану систему просторового планомірного розвитку соціально – екологічно - збалансованого сільськогосподарського виробництва конкурентоспроможної продукції, що до того ж охоплює цілеспрямований процес виокремлення в результаті поділу суспільно - розподіленої праці галузей і видів економічної діяльності, які характеризуються однорідним випуском, техніко - технологічним забезпеченням і кваліфікацією персоналу, і

супроводжується підвищенням ефективності використання земельно - ресурсного потенціалу в довгостроковій перспективі.

До основних напрямів розвитку smart - спеціалізації фермерських господарств відносять:

- розвиток сильних сторін і конкурентних переваг господарств, що сформовані завдяки регіональним особливостям і умовам ведення сільського господарства;
- державна підтримка залежно від стратегічних пріоритетів розвитку агропродовольчого сектора економіки на національному та/або регіональному рівнях;
- державна підтримка інноваційного підприємництва на селі;
- стимулювання інвестиційної діяльності на селі;
- стимулювання залучення зацікавлених осіб до інноваційно-інвестиційних процесів в сільськогосподарському виробництві [8].

Для окреслення стратегії доцільно провести SWOT-аналіз як пріоритетний метод оцінки позиції досліджуваного фермерського господарства, з огляду на вплив внутрішніх і зовнішніх чинників та з урахуванням їх сильних і слабких сторін (табл. 3. 1.).

Отже, за результатами проведеного SWOT-аналізу встановлюємо, що фермерське господарство «СМП» має ряд сильних сторін і можливостей на аграрному ринку Лановецького району Тернопільської області.

Визначальним у стратегії є розширення асортименту зернових культур, які сьогодні складають значний попит в потребах споживача - це органічні рослини та Еко культури.

Для впровадження органічного землеробства, сільськогосподарські угіддя повинні задовільняти вимоги допустимого рівня забрудненості шкідливими речовинами. Дуже важливо збільшувати площі угідь, які би були придатні для ведення органічного сільського господарства.

Таблиця 3.1.

Матриця взаємозв'язків сильних і слабких сторін, можливостей та загроз
ФГ «СМП»

	Можливості	Загрози
	1.Виробництво екологічно - чистої продукції. 2.Підтримка фермерських господарств державою. 3.Родючість земель. 4. Застосування новітньої цифрової техніки для точного землеробства.	1. Швидке старіння техніки. 2.Конкуренція 3.Нестабільність погодних умов.
Сильні сторони 1.Досвід роботи більше 15 років. 2. Можливості збільшення виробництва рослинництва. 3. Високий рівень якості продукції. 4. Застосування простих технологій в рослинництві	Поле СіМ Розширення асортименту за рахунок посівів еко або органічних рослин. Застосовуючи новітню цифрову техніку є можливість отримати державну фінансову підтримку.	Поле СіЗ Досвід роботи та імідж ФГ, висока якість продукції є перевагою в конкурентній боротьбі і зменшує вплив загроз.
Слабкі сторони 1.Брак кваліфікованих працівників, які могли б працювати з цифровою технікою. 2.Відсутність ситуаційного аналізу. 3.Нестаток чітких цілей та стратегій розвитку.	Поле СліМ Цифровізація з поширенням інтернету та використанням техніки сприятиме появі нових робочих місць та кваліфікованих кадрів на селі.	Поле СліЗ Відсутність цілей та стратегії розвитку поглиблює загрози, знижує конкурентоспроможність підприємства.

Завдяки цифровій техніці, при дотриманні вимог хімічних обробок, ведеться історія полів, ґрунт проходить перевірку на відповідність припустимому рівню забруднення, сертифікація може здійснюватися до двох років. Уся потрібна інформація міститься в електронній карті полів, яка дає можливість:

- стежити за станом посівів;
- зробити карти агрономічного обстеження;
- оцінити потенційну врожайність;
- отримати дані про фактичну обробку;
- виділити сітку орендованих полів;

- проводит повний аналіз умов, що впливають на ріст рослин на конкретному полі або на різного розміру ділянках.

Ці можливості дають змогу здійснювати оптимізацію виробництва з метою отримання максимального прибутку і раціонального використання всіх ресурсів, що беруть участь у виробництві. Доведено, що разове створення електронної карти полів забезпечить для підприємства якісно новий рівень управління виробництвом на довгі роки.

Електронні карти корисні для відображення просторової візуалізації об'єктів, кожен з яких має свої географічні координати. В ній зафіксовані місця відбору проб ґрунту, що дозволяє при наступному агрохімічному обстеженні взяти проби в тих самих місцях. Дуже зручно бачити діалогове вікно з даними при натисканні маніпулятором на об'єкті (рис. 3.1).

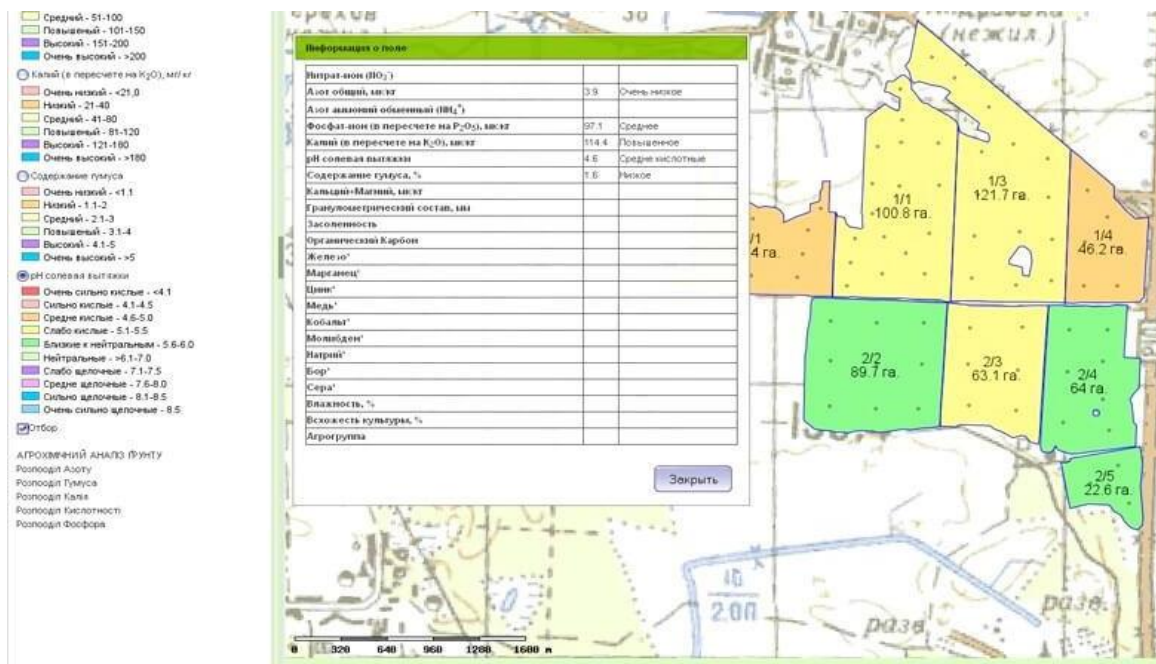

Рис. 3.1. Цифровая карта полей.

Створення електронної карти полів – справа не з дешевих. Дозволити собі можуть лише прибуткові господарства й агрохолдинги, що мають в користуванні великі площі земель (табл. 3.2.).

Переваги електронних карт є перед паперовими:

- система дозволяє визначити проблемні паї;
- приводять межі поля відповідно до меж паїв;
- легке користування ними у себе у телефоні, іноді не виїжджаючи на поля.

Таблиця 3.2.

Вартість створення електронної карти полів і терміни виконання робіт
(для площі 20 000 га)

Найменування	Вартість, грн	Термін виконання
Космічний знімок високої роздільної здатності	95 000 – 185 000	Від 1 місяця
Космічний знімок низької роздільної здатності	30 000 – 96 000	Від 1 місяця
Апаратно-програмний комплекс «ГеоОбліковець»	300 000	2 місяці
Об'їзд меж полів	300 000	20 днів
Виготовлення електронної карти	336 000	2 місяці

Якщо враховувати вартість створення електронних карт поля у 20000 га та можливий розмір економії для такої ж площі угідь, то витрати підприємств на впровадження космічних технологій у виробництво можна вважати виправданими.

Для фермерського господарства як «СМП», яке має у своєму користуванні до 1000 га земель рекомендовано застосовувати твердомір. Землі полів, звичайно, мають неоднорідні зони, які по різному обробляючи, можна отримати різний обсяг урожаю. Цей пристрій допомагає визначити глибину залягання ущільнення для планування обробітку. Усі дані вимірювання прив'язуються до GPS й передаються на сервер, проглядаються на власному GIS-сайті.

Впровадження цифрових технічних прийомів здійснюється з метою оптимізації бізнес-процесів, вдосконалення контактування з споживачами та підвищення ефективності господарської діяльності.

Зростання цифрових технологій землеробства щороку відкриває безліч можливостей для фермерів. Віддалені датчики, дрони та супутники можуть безперервно контролювати стан рослин, ґрунту, його температуру і вологість. Інструменти на основі штучного інтелекту можуть аналізувати цей важливий обсяг даних з високою швидкістю та скеровувати їх операторам у вигляді корисних відомостей для прийняття ними важливих та своєчасних рішень.

Аналіз літературних джерел [9, 22] дав змогу виділити основні напрямки впровадження інновацій у фермерських господарствах:

Інформаційно-комунікаційні технології – це система інформаційних технологій та інтеграції телекомунікацій, комп’ютерів, програмного забезпечення, що дає користувачам змогу створювати, одержувати доступ, зберігати, передавати й змінювати інформацію. Головними складовими концептуальної моделі інноваційного розвитку агропромислового бізнесу в частині рослинництва визначено:

- селекцію культур – це поліпшення сортових якостей рослин з високою стійкістю до ґрунтово-кліматичних умов і шкідників, відбір насіння елітних сортів;
- точне землеробство – завдяки якому можна передбачити реальні посівні площі, підвищити урожайність та отримати реальну економію затрат;
- мікрозрошування, інакше кажучи забезпечення оптимального рівня вологостійкості у посушливих районах, завдяки якому отримується значна економія поливної води, добрив;
- інформаційно-комунікаційні технології – застосування інтернет – технологій, штучного інтелекту, дистанційного управління, можливості для точного спостереження, обрахунку й планування;
- нанобіотехнології - з метою зростання врожайності, зміцнення захисних властивостей рослин.

Цифрова трансформація сільського господарства вкрай необхідна через низку наявних проблем в ньому. Це наслідки змін клімату, зменшення доступної ріллі для обробітку, зростання суспільних вимог щодо екологічності

виробництва. Відкритими залишаються питання родючості ґрунту, водокористування та застосування хімічних засобів захисту рослин, що мають значний вплив на навколишнє середовище.

Сьогодні технологічні інновації трансформують спосіб ведення сільського господарства, а модернізація та використання цифрових технологій привели до появи нових концепцій, які стають перспективою у розв'язанні даних проблем:

- точне землеробство як технологічний підхід до управління землеробством методом спостереження, вимірювання та аналізу потреб окремих полів та сільськогосподарських культур із застосуванням «цифрових» технологій: квадрокоптерів, дронів та ін..
- розумне землеробство, яке передбачає збір даних не лише з окремих пристроїв, а й збір інформації про всі операції фермерського господарства. Як наслідок, фермери отримують інформацію для прийняття обґрунтованих рішень на основі конкретних даних про стан ґрунту та рослин, місцевості, клімату, погоди, робочої сили та ін..
- цифрове землеробство, суть якого полягає в створенні цінності з отриманих даних. Це послідовне застосування методів точного та розумного землеробства, внутрішніх та зовнішніх взаємозв'язків господарства.

Експерт з цифрового землеробства Євген Михайліченко, який вивчає досвід його запровадження в США, Канаді, країнах Європи та національних фермерів на його впровадженні в Україні, стверджує, що точне і цифрове землеробство доповнюють одне одного. Тобто, цифровізація фермерського господарства розпочинається з точного землеробства. Це використання дронів, моніторів, датчиків, GPS-ліній, GPS-сигналів і т.п. За допомогою спеціального обладнання Trimble Offline здійснюється аналіз ґрунтів земельних ділянок, склад мікроелементів, формуються карти рельєфу та топографічні карти. Ці дані з сенсорів переносяться на програмне забезпечення AGRO Online і з цього починається вже цифрове землеробство: визначаються

розміри посівів та яких саме рослин на певних ділянках, проводиться диференційоване внесення добрив, формуються карти урожайності. [11]

Точне землеробство вже знаходить застосування в українських великих агрохолдингах та на невеликих господарствах. Воно стає доступним та ефективним для фермерських господарств з наявністю сільськогосподарських угідь від 500 до 1000 га. Для початку роботи з точним землеробством найкраще підходить вирощування соняшнику та кукурудзи.

З відомості про наявність земельних ділянок ФГ «СМП» відомо, що загальна площа ріллі від початку його діяльності, тобто з 2006 року, становить 704, 7880 га. Цілком можливо застосувати пілотний проєкт по впровадженню точного землеробства.

Щодо підвищення ефективності діяльності, фермерське господарство «СМП» вже зацікавилось новими машинами RÖTTINGER Україна. Досвід їх використання іншими підприємствами та численні тести універсальних посівних комплексів сприяли купівлі універсальної машини TERRASEM, яка точно розподіляє насіння з контролем глибини та ущільнення (табл. 3.3.). Це гарантує унікальну адаптацію до особливостей ґрунту й однакову глибину загортання насіння та дозволяє значно зменшити витрати матеріалів на гектар та збільшити урожайність. В результаті, фермерське господарство «СМП» у 2019 році подвоїло свої прибутки відносно 2018 року.

Оскільки ФГ «СМП» має в наявності поля різної площі та великі переїзди між ними, то є велика потреба в сучасних універсальних та продуктивних машинах.

Проблемами усіх передових компаній світу, що впроваджують цифрове землеробство, вважаються відсутність спеціалістів по програмному забезпеченню, які могли б переробляти інформацію, отриману із сенсорів, усіх датчиків, створювати карти та приймати рішення відповідно до потреб земельних ділянок, а також необхідність показувати впровадження нових технологій на практиці. До того ж важливо, щоб процес запровадження нової

цифрової техніки чи технології на початкових етапах супроводжувався експертом у цій справі.

Таблиця 3.3.

Мінімізація факторів негативного впливу на ранні посіви зернових сучасною технікою

Фактори негативного впливу на ранні посіви зернових та їх мінімізація			
1. Тиск на ґрунт	2. Низька прохідність	3. Температура ґрунту	4. Продуктивність
<i>Проблема:</i>	<i>Проблема:</i>	<i>Проблема:</i>	<i>Проблема:</i>
Важка техніка спричиняє переущільнення ґрунту.	Фізично нестиглий ґрунт має високу схильність до залипання.	Використання сортів з довшим періодом вегетації та потенційно вищим врожаєм вимагає прогрівання ґрунту.	Короткий термін весняної посівної
<i>Вирішення:</i>	<i>Вирішення:</i>	<i>Вирішення:</i>	<i>Вирішення:</i>
застосування техніки з меншим тиском на ґрунт, яка раніше виходить в поле без негативних наслідків для структури ґрунту.	техніка, в якій робочі органи розтягнуті вздовж конструкції, зможе зайти в поле раніше та працювати без забивання.	повноцінний обробіток ґрунту перед посівом дозволяє йому прогрітися до оптимальної температури для проростання на один-два тижні раніше в порівнянні з прямим посівом у необроблений ґрунт.	збільшення продуктивності сівалки за рахунок більшої робочої ширини; підвищення робочої швидкості сівалки.

В питаннях інноваційного розвитку фермерських господарств України важлива фінансова підтримка держави за багатьма напрямками для укріплення своїх позицій на ринку. Так, в жовтні 2020 року Міністерством розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства розподілено 71,573 млн грн державної підтримки за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» по напрямку «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств». Кошти розподілено наступним чином:

- часткова компенсація вартості придбаної сільськогосподарської техніки та обладнання вітчизняного виробництва за 2019 рік;

- часткова компенсація вартості насіння вітчизняного виробництва за 2019 рік;
- бюджетна субсидія на гектар оброблюваних угідь за жовтень-листопад 2019 року [26].

Завдяки державній підтримці фермерські господарства поступово відмовлятимуться не тільки від застарілих технологій, що реально споживають ресурси й заморожують бізнес, а й від старих стереотипів та звичних схем дій, оскільки суть цих перетворень полягає в пошуку нових підходів для вирішення класичних завдань та проблем. Цифрові технології дозволяють швидко й точніше реагувати на дані справи та створюють конкурентні переваги підприємства.

Отже, «цифрове» землеробство є одним з наступних етапів розвитку сільськогосподарського виробництва з максимальним заощадженням ресурсів та ефективною охороною довкілля та здоров'я [28, с. 52]. Позитивним виявиться його вплив і на «цифровізацію» села через появу нових робочих місць для прогресивної сільської молоді.

3.2. Розробка інноваційної стратегії фермерського господарства «СМП».

Опрацювання стратегії для підприємства є комбінованим процесом довгострокового планування, який допомагає їм з'ясовувати цілі своєї діяльності, стратегічні напрямки, завдання та засоби забезпечення їх реалізації.

На першому етапі розробки інноваційної стратегії необхідно визначити місію, мету та завдання діяльності. Кожна мета, залежно від її складності, розділяється на кілька завдань, а для всього періоду планування визначають не більше 10-15 завдань з обов'язковим встановленням конкретних індикаторів результативності для кожного.

На рисунку 3.2. виділено головні напрями завдань у різних сферах:

- збільшення цінності фермерського господарства (віддача капіталу, віддача активів, прибуток, рентабельність, грошові потоки);
- внутрішні процеси фермерського господарства. Завдання, що спрямовані на вдосконалення внутрішніх операційних процесів, важливих для ефективного розвитку діяльності та поліпшення фінансових результатів;
- кадри. Завдання, спрямовані на розвиток організації й вдосконалення кадрових ресурсів (компетенція, кваліфікація, мотивація);
- якість продукції. Завдання, направлені на виробництво продукції високої якості, огляд полів, спостереження за урожаєм, дослідження на наявність шкідників;

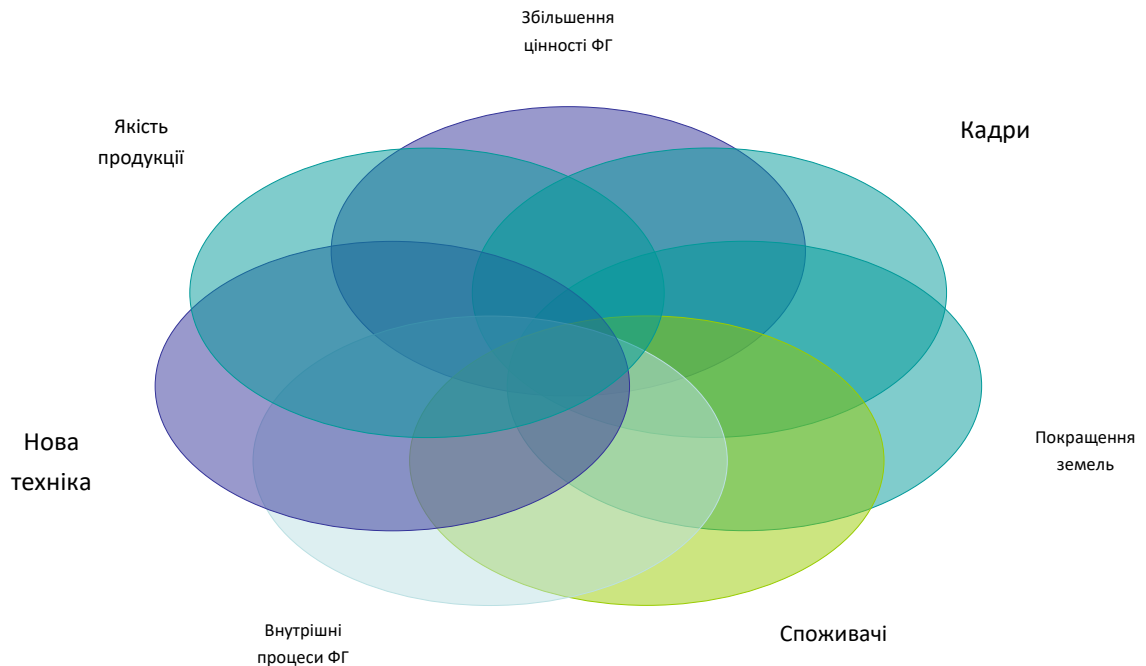

Рис.3.2. Головні напрями завдань для визначення мети інноваційної стратегії.

- споживачі. Завдання, пов'язані з пошуком нових замовників та споживачів наявного асортименту зернових та нових Еко чи органічних культур;

- покращення земель. Завдання по недопущенню виснаження ґрунтів та дотримання їх фізико-хімічних властивостей, збільшення продуктивності агроєкосистеми та покращення якості продукції;
- нова техніка. Завдання, спрямовані на застосування зернозбиральних комбайнів - найбільш поширених та незамінних на етапі збору врожаю. На сучасному ринку комбайни представлені в діапазоні пропускної здатності від 3 до 30 кг/с. В результаті, при коефіцієнті використання робочого часу 0,7 годинна продуктивність техніки становить 3,8-38 тонн.

На другому етапі розробки інноваційної стратегії здійснюваний аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища, визначено, що фермерське господарство «СМП» має ряд сильних сторін і можливостей, внаслідок яких зменшується вплив слабких його сторін та загроз на аграрному ринку.

На третьому етапі, як новий напрям розвитку фермерського господарства, рекомендується використовувати досягнення біотехнології, які дають можливості для підвищення потенційної продуктивності рослин. Внесок біотехнології відчутний в полегшенні традиційних методів селекції рослин, розробці нових технологій, які в результаті дозволяють підвищити ефективність виробництва.

На четвертому етапі оптимальною стратегією інноваційного розвитку фермерських господарств у перспективі обрано впровадження органічного землеробства, завдяки якому фермерам вдасться отримати сільськогосподарську продукцію, яка за своїми властивостями значно відрізнятиметься від звиклої на ринку. Крім цього є можливість зайняти відповідне місце в конкурентному середовищі на більш вигідних позиціях, адже він вважається самим перспективним на сьогодні.

Сьогодні в Україні працює більше сотні фермерських господарств, які займаються виробництвом органічних харчових продуктів, вирощують свою продукцію на сертифікованих землях площею 269984 га, що становить 0,6% від загальної площі сільськогосподарських земель, придатних для органічного виробництва.

На п'ятому етапі (рис. 3.3.) відбувається розробка планів з реалізації обраної стратегії, для прикладу на 4 роки, та при залученні певних працівників до виконання тієї чи іншої дії цей етап вже підтверджує організацію реалізації стратегії.

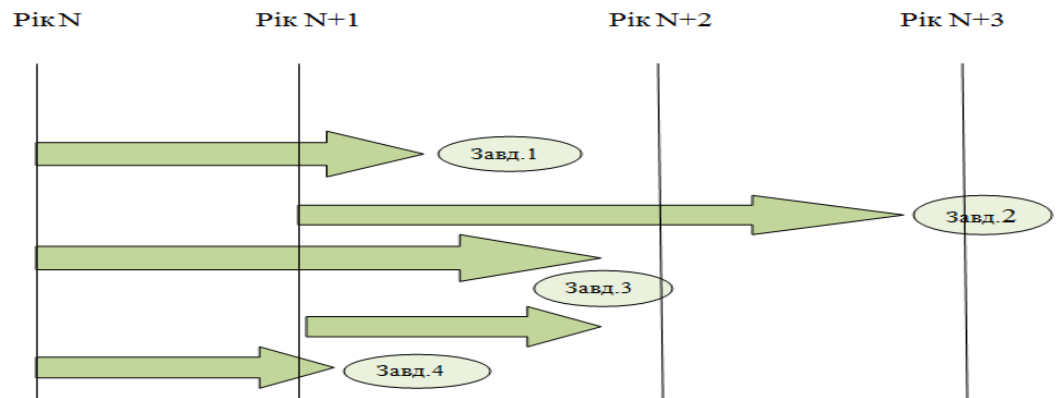

Рис. 3.3. Графік реалізації дій інноваційної стратегії фермерського господарства «СМП».

Контроль за реалізацією стратегії та її результатами здійснюється відповідальними особами, які надають власнику інформацію про фінансові результати підприємства за встановленою формою.

Сучасному фермерському господарству, особливо якщо воно працює в галузі рослинництва, робиться наголос на використанні досягнень біотехнології, яка окреслює перспективи для підвищення потенційної продуктивності рослин.

В перспективі фермерським господарствам пропонується використовувати ем-технології, завдяки яким досягається екологічно безпечне та прибуткове виробництво харчових продуктів високої якості при бережливому і економному використанні природних ресурсів. Таке інноваційне впровадження можливе завдяки співпраці фермерських господарств з науково-дослідними установами, які й займаються вивченням технологій вирощування сучасних сортів на принципах адаптивного рослинництва. Отже, схема

реалізації інноваційної стратегії досліджуваного фермерського господарства «СМП» можна зобразити наступним чином (рис. 3.4.).

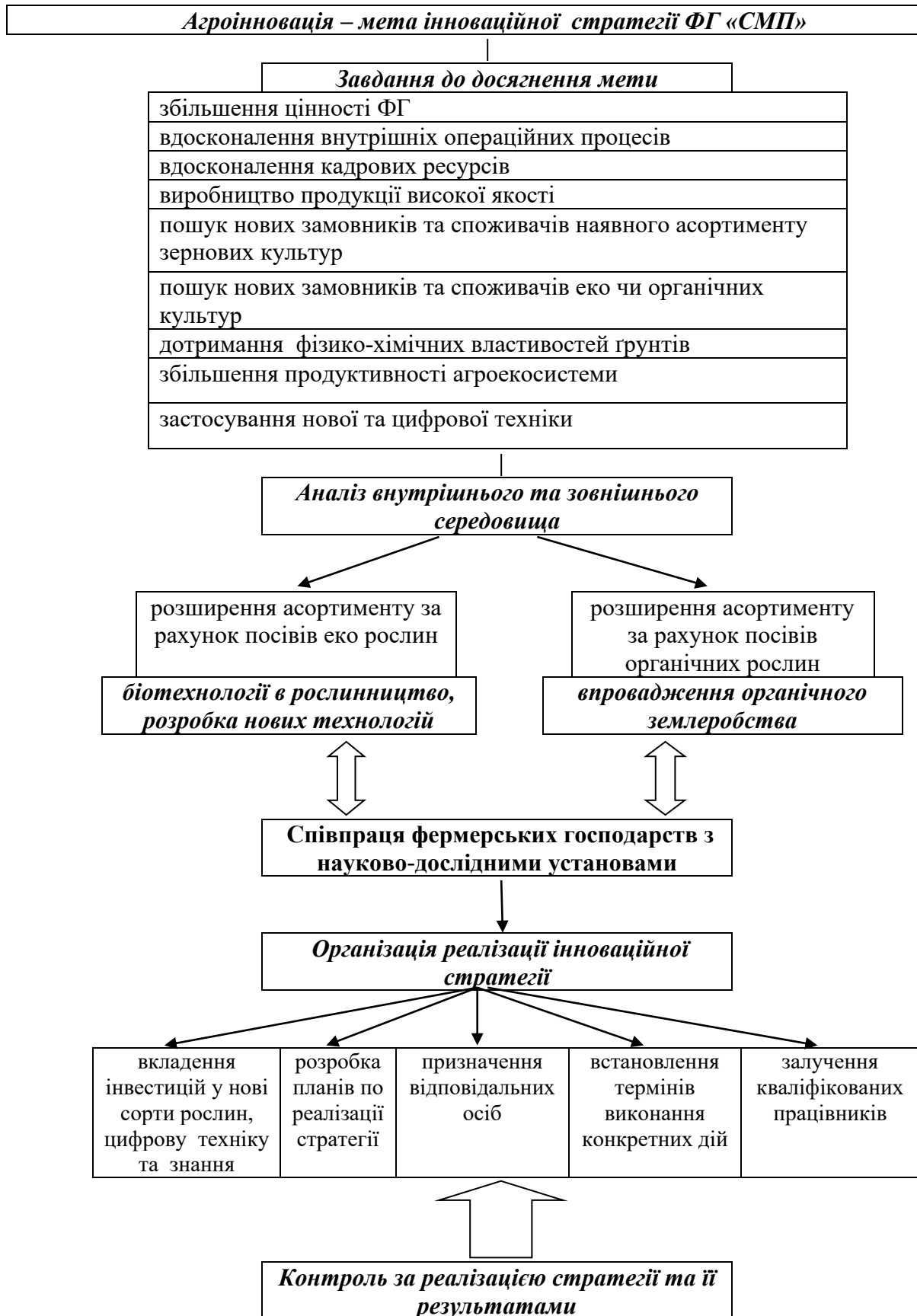

Рис.3.4. Схема реалізації інноваційної стратегії ФГ «СМП».

Оцінка органічного виробництва має проводитися з позиції «ресурси – ефект, якість життя – стан навколишнього середовища». Згідно з цим можлива до застосування відома когнітивна модель вимірювання показника ефективності органічного агровиробництва бізнес-одиниці, яка враховує рівний вплив кожного аспекту органічного агровиробництва: економічного, соціального, екологічного, медико-біологічного й інституціонального [1].

За цією моделлю, зазначені компоненти мають мати значення більші за нуль. Якщо хоча б один із зазначених компонентів буде меншим або дорівнюватиме нулю, то ефективність виробництва органічної продукції також буде нульовою.

$$E_{\text{ов}} = \begin{cases} 0,2E_{\text{екон}} + 0,2E_{\text{соц}} + 0,2E_{\text{екол}} + 0,2E_{\text{м.б.}} + 0,2E_{\text{інст}} \\ E_{\text{екон}} > 0; E_{\text{соц}} > 0; E_{\text{екол}} > 0; E_{\text{м.б.}} > 0; E_{\text{інст}} > 0 \\ 0; E_{\text{екон}} \leq 0; E_{\text{соц}} \leq 0; E_{\text{екол}} \leq 0; E_{\text{м.б.}} \leq 0; E_{\text{інст}} \leq 0 \end{cases} \quad (2.2.)$$

де $E_{\text{екон}}$ – економічна ефективність виробництва органічної продукції;

$E_{\text{соц}}$ – соціальна ефективність виробництва органічної продукції;

$E_{\text{екол}}$ – екологічна ефективність виробництва органічної продукції;

$E_{\text{м.б.}}$ – медико-біологічна ефективність виробництва органічної продукції;

$E_{\text{інст}}$ – інституціональна ефективність виробництва органічної продукції.

Досліджуючи органічне виробництво та визначаючи його економічну ефективність, визначимо її головні складові:

- економічна ефективність є найважливішою в системі економічних категорій, це відношення прибутку до економічних витрат;
- екологічна ефективність розкриває стан навколишнього середовища щодо окремих складників органічного аграрного виробництва: ґрунт, бактерії та мікроорганізми, органічна сільгосппродукція;
- соціальна ефективність відбиває результат впливу органічного виробництва на економічну, демографічну, виробничу, культурну й

моральну сфери життя людини, й показує поліпшення соціальних умов життя людей;

- медико-біологічна ефективність враховує вплив мікробних препаратів на врожайність культур, на рівень родючості ґрунтів, на здоров'я людини та тривалість її життя;
- інституціональна ефективність виробництва передбачає створення нових інститутів, так і удосконалення «старих» інститутів аграрного ринку.

Отже, досліджуючи діяльність фермерського господарства «СМП», виявили, що воно вирощує переважно зернові й технічні культури, є рентабельним, економічно грамотно використовує власний капітал і отримує прибутки, конкурує з фермерськими господарствами Лановецького району, дотримується сівозмін, що дозволяє підтримувати належну якість ґрунтів та підвищеного урожаю рослин, дотримується екологічних норм та має можливості для запровадження інновацій у своїй діяльності.

4.ОХОРОНА ПРАЦІ ТА БЕЗПЕКА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

4.1. Визначення можливості роботи фермерського господарства в умовах радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) забруднення (зараження)

Лановецькою районною державною адміністрацією розроблено Положення, що регламентує порядок спостережень за радіаційним та хімічним фоном, а також у випадку виникнення надзвичайних ситуацій при здійсненні господарської діяльності району. У цьому Положенні чітко визначена діяльність фермерських господарств в умовах радіоактивного, хімічного, бактеріологічного (біологічного) забруднення (зараження),

Для здійснення спостережень, з метою своєчасного отримання інформації про забруднення довкілля небезпечними речовинами, для проведення аналізу та розробки практичних рекомендацій щодо прийняття рішень про впровадження заходів захисту рослин, що вирощуються, населення та працівників господарства, створюються служби захисту рослин й позаштатні спеціалізовані формування:

- зведені команди (групи);
- пости хімічного, радіаційного та бактеріологічного спостереження;
- санітарні пости;
- команди охорони громадського порядку;
- команди захисту сільськогосподарських рослин;
- інші формування.

Перевірка готовності даних формувань до вирішення планових і термінових завдань цивільного захисту здійснюється керівниками фермерських господарств на підпорядкованих об'єктах.

У режимі повсякденної діяльності, відповідальним на певній ділянці, працівником проводиться постійний приладовий контроль за станом довкілля щодо індикації перевищень фонової потужності експозиційної (поглиненої) дози та періодичний візуальний контроль за станом довкілля щодо випадків появи аномальних явищ на ґрунті, в інших об'єктах довкілля. Радіаційне та хімічне спостереження у цьому випадку здійснюється 4 рази на добу (5.00, 11.00, 17.00, 23.00).

Режим підвищеної готовності характеризується посиленням роботи, залученням додаткових сил, засобів та професіоналів, що спеціалізуються веденням спостережень за радіаційним та хімічним станом в небезпечних зонах, прогнозуванням наслідків надзвичайної ситуації. Тривалість, кількість й зони спостережень визначаються за фактом події та залежно від обстановки.

Для проведення цих спостережень фермерськими господарствами використовуються:

- прилади радіаційного вимірювання - для спостережень в радіаційних умовах. Вони стаціонарні, з граничним рівнем інформації 0,05 мР/год (0,5 мкЗв/год), дають змогу визначити потужності експозиційної (поглиненої) дози в діапазоні від фонових значень до значень не менше 100 Р/год (1 Зв/год) (переносні);
- спеціальні прилади хімічного вимірювання - для визначення типу або виду небезпечної хімічної речовини;
- прилади хімічної розвідки (переносні автоматичні або ручні) - для визначення спеціальних отруйних речовин.

Радіаційне та хімічне спостереження за відповідним режимом діяльності здійснюється диспетчерськими службами або службами радіаційного та хімічного спостереження, що забезпечують:

- оперативний збір та узагальнення даних про радіаційний та хімічний фон;
- своєчасне оброблення отриманих даних (здійснення відповідних розрахунків про можливі масштаби небезпеки тощо);

- кваліфікований аналіз та оцінку обстановки для прийняття рішень про реагування щодо впровадження заходів захисту населення та особового складу підрозділу.

У разі спрацювання стаціонарних приладів індикації фонові потужності експозиційної (поглиненої) дози вище 0,05 мР/год, появи аномальних явищ (кольорової хмари або підозрілих крапель на ґрунті, рослинах, поверхнях будівель) у межах зони відповідальності або одержання інформації про можливе радіаційне або хімічне забруднення, черговий за допомогою переносних приладів радіаційної (для визначення точних значень потужності експозиційної /поглиненої/ дози) або хімічної (для визначення типу небезпечних хімічних речовин) розвідки у межах зони відповідальності уточнює обстановку, і протягом 15 хвилин з моменту виявлення небезпеки інформує керівництво об'єкта та оперативно-диспетчерську службу ДПРЧ-11 Управління ДСНС України у Тернопільській області, уточнює метеорологічні дані, які використовує для підготовки інформації, і протягом 2 годин надсилає письмове повідомлення за формою 1/МНС (Додаток В).

При зараженні полів хімічними речовинами і біологічними засобами повинні проводитися заходи безпеки, спрямовані на захист працюючих у рослинництві, рослин, врожаю та заходи з знезараження ґрунтів полів.

У разі підозри або за фактом зараження сільськогосподарських культур хімічними речовинами чи біологічними засобами для встановлення виду хімічної речовини та ступеню і меж зараження до обстеження необхідно залучати науковців та спеціалістів у сфері захисту рослин, агрономії, хімії, а також представників карантинної служби. Також доцільно направити проби ґрунтів, води, рослин для аналізу в агрохімічну лабораторію або науково-дослідну установу.

До отримання результатів досліджень тимчасово припиняють всі роботи на полях, про що повідомляють по радіо та встановлюють попереджувальні написи.

Після одержання результатів аналізів з визначенням назв та доз хімічних речовин, прогнозують ступінь ураження та обсяги втрат врожаю. Біологи визначають ступінь впливу цих речовин та можливого ризику для здоров'я працівників, час перебування на полях, обов'язковість знезараження одягу після роботи та обробки відкритих частин тіла людини, а також обеззараження техніки.

Якщо результати досліджень показують слабкий (до 30%) і середній (до 50 – 70%) ступінь зараження, то необхідно провести заходи щодо збереження урожаю та зниження шкідливої дії хімічних речовин. Щодо залишків небезпечних речовин - насіннева лабораторія дає дозвіл на використання насіння, медична служба – на використання культур в харчуванні людей, ветеринарні спеціалісти – на корм тваринам.

При ураженні полів із сильним ступенем зараження, а це від 90% до 100%, і якщо висота рослин невисока, то поля переорюють. В іншому випадку, урожай скошують і рослини спалюють за межами полів та житлових районів. Далі поля підлягають посіву технічних, озимих або кормових рослин та, протягом року, періодично, вимірювати рівень вмісту небезпечних речовин у ґрунті. Вже за результатами цих досліджень можна планувати структуру посівів на наступний рік.

Оскільки, досліджуване нами фермерське господарство «СМП» може вирощувати інноваційні види культур з позначкою «еко», то це означає, що ґрунти під їх посіви мають бути екологічно чистими. В моменти підготовки земельних угідь до посівів необхідно провести ряд досліджень, та в подальшому намагатися вберегти ці ділянки від шкідливого впливу чи зараження. В майбутньому, особливо важливо фермерським господарствам використовувати ем-технології, завдяки яким досягається екологічно безпечне та економічно ефективне виробництво культур високої якості при дбайливому використанні природних ресурсів.

4.2. Охорона праці на фермерському підприємстві «СМП» .

Метою охорони праці в сільському господарстві є створення для працівників сприятливих умов праці, зниження рівня виробничого травматизму, запобігання виникненню професійних захворювань тощо під час виконання ними своїх трудових обов'язків. Реалізовується поставлена мета на базі нормативно-правових норм, які в сукупності складають комплексний правовий інститут охорони праці в сільському господарстві.

Перед початком посівної необхідно скласти технологічну карту робіт, до якої включити всі аспекти майбутніх виробничих операцій (агрономічні, економічні, технічні тощо), зокрема й питання охорони праці. Правильні розрахунки та дотримання всіх вимог дозволять підвищити рівень виконання запланованих робіт.

Слід провести ретельну перевірку технічного стану сільськогосподарських машин, які намічено задіяти в ході посівної. Така перевірка здійснюється одночасно з технологічним налаштуванням механізмів. При цьому необхідно керуватися вимогами нормативно-правових актів про охорону праці та інструкціями з експлуатації, наданими виробниками техніки.

Особливої уваги при підготовці персоналу та робочих місць:

- працівники, які мають брати участь у проведенні весняних польових робіт, повинні пройти відповідний інструктаж з охорони праці та пожежної безпеки;
- постійні та тимчасові робочі місця персоналу повинні мати належне освітлення;
- для забезпечення належних умов праці на посівній необхідно організувати в польових умовах пункти обігріву й харчування

працівників, а також можливість надання їм оперативної медичної допомоги в разі необхідності;

- для роботи в полі тракторні екіпажі та віддалені бригади необхідно забезпечити засобами зв'язку.

До факторів, які можуть спричинити нещасний випадок під час посівної, належать:

- відсутність попереджувальних знаків і написів на сільгоспмашинах;
- відсутність інструкцій з охорони праці, технічних описів та інструкцій з експлуатації машин та обладнання;
- відсутність захисних (огорожувальних) пристроїв на рухомих частинах машин та обладнання;
- відсутність двостороннього зв'язку на агрегатах, де працюють двоє і більше осіб;
- відсутність заземлення на електрообладнанні та ємностях для зберігання й перевезення паливо-мастильних матеріалів;

Забороняється::

- допуск працівників до виконання робіт без проходження необхідного інструктажу з охорони праці;
- допуск працівників до робочого місця в стані алкогольного чи наркотичного сп'яніння;
- використання машин, механізмів обладнання та інструмента в несправному стані та не за призначенням;

-усунення несправності техніки на працюючому обладнанні без його зупинення;

-робота без захисних пристроїв, спецодягу та засобів індивідуального захисту

ВИСНОВКИ

Результатами реалізації інноваційних стратегій на підприємствах усіх видів діяльності та форм власності є їх високі науково-технічні досягнення, зростання ефективності виробництва, економне витрачання ресурсів та екологічний аспект діяльності.

Позитивною і перспективною для підприємства вважається наявність стратегій, оскільки вказує на те, що воно в довгостроковому періоді спроможне забезпечити своє невинне зростання. Обираючи котре-небудь стратегічне рішення, фермерські господарства мають оцінити свої можливості й розумно розпорядитися своїми ресурсами.

Довший час в аграрному секторі розвиток інновацій мало проявлявся. Сьогодні перед сільськогосподарськими підприємствами відкривається широкий спектр інновацій, впровадивши які можна досягти найкращих результатів діяльності:

- застосування цифрових дронів та квадрокоптерів для моніторингу стану посівів;
- створення електронної карти поля для визначення його точної площі та контурів;
- сучасні технології по визначенню щільності ґрунтів, що дозволяє економити на глибокій оранці;
- органічне виробництво рослин;
- виробництво Еко рослин;
- запровадження точного землеробства..

Цифровізація агропромислового комплексу вже здійснюється в Україні. Точне землеробство стає доступним та ефективним для фермерських господарств з наявністю сільськогосподарських угідь від 500 до 1000 га. Щодо підвищення ефективності діяльності, фермерські господарства застосовують нові машини RÖTTINGER Україна та TERRASEM, що точно розподіляють насіння з контролем глибини та ущільнення під час сівби.

Обґрунтовуючи вибір інноваційної стратегії, фермерам слід чітко керуватися базовою стратегією розвитку господарства, передбачити усі ризики, пов'язані з нею та простежувати готовність ринку до появи нової продукції.

Тому, для обґрунтування інноваційної стратегії фермерського господарства «СМП» необхідно було проаналізувати його діяльність, оцінити всі загрози, визначити його можливості для застосування агроінновації.

Відомо, що головною перешкодою у впровадженні дорогих цифрових технологій є великі початкові капіталовкладення, які не кожне фермерське господарство може собі дозволити, та завдяки чинній сьогодні державній підтримці за бюджетною програмою «Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників» за спрямуванням «Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств», агроінновації будуть запроваджуватися частіше.

Здійснивши аналіз діяльності фермерського господарства «СМП», провівши факторний аналіз, застосувавши модель DuPont та розрахувавши вплив факторів на рентабельність власного капіталу отримуємо висновок про те, що воно рентабельне, з прибутковістю використовує власний капітал.

По використанню посівних площ першість займають зернові культури, а після них технічні. Порівнюючи посіви зернобобових культур, то у 2020 році вони знизилися майже на 42 % відносно 2017 року. Через те, що зернобобові культури високого попиту не мають, тому можлива пропозиція готувати ці землі на вирощування органічних або Еко культур, які зараз вважаються екологічно - чистим виробництвом та мають підвищений попит і в Україні та закордоном. У фермерського господарства є можливості застосувати інновації.

Тому, для фермерського господарства «СМП» акцентуємо увагу на розробці інноваційної стратегії, яка полягає у впровадженні органічного землеробства, співпраці з науково-дослідними установами, вкладенні інвестицій у знання, нові сорти рослин органічного та Еко спрямування. Це чітко показано у схемі реалізації інноваційної стратегії ФГ «СМП».

Ланцюг дій фермерського господарств «ресурси – ефект, якість життя – стан навколишнього середовища» є визначаючим щодо оцінювання

можливостей запровадження органічного виробництва, а виміряти показник ефективності органічного агровиробництва, яка враховує вплив кожного фактора органічного агровиробництва: економічного, соціального, екологічного, медико-біологічного й інституціонального можна за допомогою когнітивної моделі.

Обґрунтовано обрана та змістовно наповнена інноваційна стратегія, подібно стратегічному набору рішень із забезпечення інноваційного процесу на підприємстві на всіх його рівнях, є запорукою тривалого успіху будь-якого підприємства і засобом забезпечення його конкурентної стійкості.

Отже, органічне землеробство в Україні є перспективою для вітчизняних сільськогосподарських виробників. Для швидкого його розвитку необхідно поступово збільшувати площі для вирощування органічної продукції внаслідок використання незабрудненими агрохімікатами угідь, адже для цього вимагається екологічно чисте угіддя. Також важлива державна підтримка в частині зниження ризиків ведення органічного виробництва та забезпеченні дієвості системи державної сертифікації органічної продукції й державного контролю за її якістю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Безус Р. М. Формування організаційно-економічних засад розвитку виробництва органічної продукції: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук : спец. 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / Р. М. Безус. Житомир, 2015. 36 с.
2. Берестецька О.М. Забезпечення конкурентоспроможності підприємств текстильної промисловості. *Вісник Тернопільського національного економічного університету*. Науковий журнал. 2019. Випуск 1 (91). С.141-150.
3. Бузулукина Е.М., Шаповалов А.А. Выбор и обоснование инновационной стратегии / Е.М. Бузулукина, А.А. Шаповалов // *Белгородский экономический вестник*. 2011. №1. С. 30 – 36.
4. Василенко В.О. Інноваційний менеджмент / В.О. Василенко, В.Г. Шматько; за ред. В.О. Василенка. К.: ЦУЛ, Фенікс, 2003. 440 с.
5. В Україні нараховується 47,2 тис.фермерських господарств. URL.: <https://agravery.com/uk/posts/show/v-ukraini-narahovuetsa-472-tis-fermerskih-gospodarstv>
6. Гарбар В.В. Стратегічні напрями сталого розвитку фермерських господарств. *Ефективна економіка*. № 10, 2014. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3421>
7. Гнатишин Л.Б. Виробничий потенціал фермерських господарств: монографія. Львів: Сполом. 2018. С.272 - 273.
8. Грошев С. В. Управління smart-спеціалізацією фермерських господарств як стратегічний напрям підвищення ефективності використання земельних ресурсів [Текст] / Сергій Володимирович Грошев // *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Том 3. № 2. С. 217-225.

9. Гудзь Ю.Ф. Механізм державного регулювання розвитку економічного потенціалу переробних підприємств АПК // *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2017. Вип. 13(1). С. 79-86.
10. Державна служба статистики України. URL.: <http://www.ukrstat.gov.ua>
11. Євген Михайличенко: Точне та цифрове землеробство. URL: <https://kurkul.com/video/videonovini/835-yevgen-mihaylichenko-tochne-ta-tsifrove-zemlerobstvo>
12. "Європа 2020. Стратегія розумного, стійкого та інклюзивного росту" "Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth". URL.: https://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009/
13. Зибрева Е. М., Гарифуллин Р. Ф. Классификация стратегий инновационного развития промышленного предприятия / Е. М. Зибрева, Р. Ф. Гарифуллин // *Вестник Алтайской академии экономики и права*. 2012. №1. С. 22 – 24.
14. Зянько В.В., Зянько В.В. Механізм формування інноваційної стратегії підприємства / В.В. Зянько, В.В. Зянько // *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону*. 2010. Вип. 6. Т. 1. С. 24 – 30.
15. Інноваційний розвиток промисловості України / О. І. Волков, М. П. Денисенко, А. П. Герчан та ін.; під ред. О. І. Волкова, М. П. Денисенко. К.: КНТ, 2006. 648 с.
16. Кошкалда І. , Гнатишин Л., Прокопишин О. Інноваційно- інвестиційний шлях відтворення виробничого потенціалу як фактор впливу на конкурентоспроможність фермерських господарств. *Аграрна економіка*. 2019. Т.12. № 1. С. 82 – 91. URL.: [file:///C:/Users/Dell/Downloads/ae_2019_12_1-2_12%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Dell/Downloads/ae_2019_12_1-2_12%20(1).pdf)

17. Краснокутська, Н.В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник [Текст] / Н.В. Краснокутська. К.: КНЕУ, 2003. 504 с.
18. Молдаван, Л. В., Шубравська, О. В., 2015. Інвестиційні пріоритети у сфері розвитку агропромислового виробництва України та механізми її реалізації. *Економіка України*, 4, с. 78– 87.
19. Органічне виробництва в Україні та закордоном. URL.: <http://agro-business.com.ua/agro/ahronomiia-sohodni/item/10676-orhanichne-vyrobnytstvo-v-ukraini-ta-zakordonom.html>
20. Перевірка контрагентів – досьє на бізнес. Фермерські господарства. URL.: <https://vkursi.pro/search?q=%D0%A4%D0%93>
21. Про фермерське господарство - Законодавство України. Верховна Рада України; Закон від 19.06.2003 № 973-IV. Редакція станом на 15.08.2020. URL.: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/973-15#Text>
22. Проривні інновації в харчовій промисловості майбутнього. URL: <https://aggeek.net/ru-blog/prorivni-innovatsii-v-harchovij-promislovosti-majbutnogo>
23. Саблук П.Т. Стратегічні напрямки аграрних реформ – перехід на інноваційну модель розвитку. *Економіка АПК*. 2002. №12. С.9.
24. Санто Б. Инновация как средство экономического развития [пер. с венг.] / Б. Санто. М.: Прогресс, 1991. 320 с.
25. Стадник В.В., Йохна М.А. Стратегічне управління інноваційним розвитком підприємства: навч. посібник / В.В.Стадник, М. А. Йохна. Хмельницький : ХНУ, 2011. 327 с.
26. Фермерам нарахували 71,6 млн грн державної фінансової підтримки. URL: <https://landlord.ua/news/fermeram-narakhuvaly-71-6-mln-hrn-derzhavnoi-finansovoi-pidtrymky/>

27. Фермерство як порятунок села та землі. URL.:
<https://agropolit.com/blog/280-fermerstvo-yak-poryatunok-ukrayinskogo-sela-ta-zemli>

28. Цифрова адженда України - 2020. («Цифровий порядок денний» - 2020). Концептуальні засади. Першочергові сфери, ініціативи, проекти «цифровізації» України до 2020 року. 2016. С.90.
<https://uccr.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>

29. Чубай В. М. Суть і види інноваційних стратегій машинобудівних підприємств / В. М. Чубай // *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2010. № 1 (3). Т. 2. С. 347-356.

30. Foray D. Smart Specialisation : the Concept. URL :
http://opcompetitiveness.bg/images/module6/files/26/99_Foray_Sofia.pdf

31. Freeman C. The Economics of industrial innovation / C. Freeman. The MIT Press, 1982.

ДОДАТОК А.1.

Зареєстровано за №: 9003864997
 Прийнято
 Дата реєстрації: 01.03.2018 02:32:56

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку
 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

суб'єкта малого підприємництва

Підприємство **ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СМП"** Дата (рік, місяць, число) _____ за ЄДРПОУ _____
 Територія **Україна** _____ за КОАТУУ _____
 Організаційно-правова форма господарювання **Фермерське господарство** _____ за КОПФГ _____
 Вид економічної діяльності **Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур** _____ за КВЕД _____
 Середня кількість працівників, осіб **8**
 Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
 Адреса, телефон **47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47**

КОДИ		
2018	01	01
34039732		
6123883001		
110		
01.11		

0674950633

1. Баланс на 31.12.2017 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	1 656.4	3 236.6
первісна вартість	1011	1 681.5	3 261.7
знос	1012	(25.1)	(25.1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	1 656.4	3 236.6
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	2 656.4	9 342.6
у тому числі готова продукція	1103	-	432.5
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	3 705.4	581.0

Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	11 35	10.0	10.0
у тому числі з податку на прибуток	11 36	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	11 55	-	316.2
Поточні фінансові інвестиції	11 60	-	-
Гроші та їх еквіваленти	11 65	342.7	91.4
Витрати майбутніх періодів	11 70	-	-
Інші оборотні активи	11 90	-	-
Усього за розділом II	11 95	6 714.5	10 341.2
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	12 00	-	-
Баланс	13 00	8 370.9	13 577.8
Пас ив	К од ряд ка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	14 00	-	-
Додатковий капітал	14 10	59.5	59.5
Резервний капітал	14 15	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 20	8 210.1	13 017.4
Неоплачений капітал	14 25	(-)	(-)
Усього за розділом I	14 95	8 269.6	13 076.9
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	15 95	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	16 00	-	416.7
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	16 10	-	-
товари, роботи, послуги	16 15	-	-
розрахунками з бюджетом	16 20	90.1	67.0
у тому числі з податку на прибуток	16 21	-	-
розрахунками зі страхування	16 25	2.1	3.7
розрахунками з оплати праці	16 30	9.1	13.5
Доходи майбутніх періодів	16 65	-	-
Інші поточні зобов'язання	16 90	-	-
Усього за розділом III	16 95	101.3	500.9
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами,	17	-	-

утримуваними для продажу, та групами вибуття	00		
Баланс	19 00	8 370.9	13 577.8

2. Звіт про фінансові результати за Рік 2017

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	Звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	20 00	10 400.3	9 354. 4
Інші операційні доходи	21 20	-	-
Інші доходи	22 40	77.5	141. 2
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	22 80	10 477.8	9 495. 6
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	20 50	(5 600. 4)	(6 768. 4)
Інші операційні витрати	21 80	(70.0)	(-)
Інші витрати	22 70	(-)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	22 85	(5 670. 4)	(6 768. 4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	22 90	4 807. 4	2 727. 2
Податок на прибуток	23 00	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	23 50	4 807. 4	2 727. 2

Керівник

(підпис)

Сачик Микола Павлович

(ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

(підпис)

Сидорук Наталія Тимофіївна

(ініціали, прізвище)

ДОДАТОК А.2.

Зареєстровано за №: 9004228344
 Прийнято
 Дата реєстрації: 26.02.2019 10:10:56

Додаток 1

до положення (стандарту) бухгалтерського обліку
 25 "Фінансовий звіт суб'єкта малого
 підприємництва"

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ

суб'єкта малого підприємництва

Підприємство **ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СМП"** Дата (рік, місяць, число) **2019**
 за ЄДРПОУ
 Територія **ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСТЬ, ЛАНОВЕЦЬКИЙ РАЙОН, С. ВИШГОРОДОК** за КОАТУУ
 Організаційно-правова форма господарювання **Фермерське господарство** за КОПФГ
 Вид економічної діяльності **Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур** за КВЕД
 Середня кількість працівників, осіб **9**
 Одиниця виміру: тис. грн. з одним десятковим знаком
 Адреса, телефон **47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47**

КОДИ		
2019	01	01
34039732		
6123883001		
110		
01.11		

0674950633

1. Баланс на 31.12.2018 р.

Форма № 1-м Код за ДКУД

1801006

Актив	Код рядка	На початок звітного року	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи			
Незавершені капітальні інвестиції	1005	-	-
Основні засоби	1010	3 236.6	7 764.3
первісна вартість	1011	3 261.7	7 789.4
знос	1012	(25.1)	(25.1)
Довгострокові біологічні активи	1020	-	-
Довгострокові фінансові інвестиції	1030	-	-
Інші необоротні активи	1090	-	-
Усього за розділом I	1095	3 236.6	7 764.3
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9 342.6	11 635.8
у тому числі готова продукція	1103	432.5	432.5
Поточні біологічні активи	1110	-	-
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	11	581.0	1 113.9

	25		
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	11 35	10.0	307.6
у тому числі з податку на прибуток	11 36	-	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	11 55	316.2	316.2
Поточні фінансові інвестиції	11 60	-	-
Гроші та їх еквіваленти	11 65	91.4	-
Витрати майбутніх періодів	11 70	-	-
Інші оборотні активи	11 90	-	-
Усього за розділом II	11 95	10 341.2	13 373.5
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	12 00	-	-
Баланс	13 00	13 577.8	21 137.8
Пас ив	К од ряд ка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	14 00	-	-
Додатковий капітал	14 10	59.5	59.5
Резервний капітал	14 15	-	-
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	14 20	13 017.4	18 015.9
Неоплачений капітал	14 25	(-)	(-)
Усього за розділом I	14 95	13 076.9	18 075.4
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	15 95	-	-
III. Поточні зобов'язання			
Короткострокові кредити банків	16 00	416.7	85.6
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	16 10	-	-
товари, роботи, послуги	16 15	-	1 950.0
розрахунками з бюджетом	16 20	67.0	4.3
у тому числі з податку на прибуток	16 21	-	-
розрахунками зі страхування	16 25	3.7	4.8
розрахунками з оплати праці	16 30	13.5	17.7
Доходи майбутніх періодів	16 65	-	-
Інші поточні зобов'язання	16 90	-	1 000.0
Усього за розділом III	16 95	500.9	3 062.4

IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	17 00	-	-
Баланс	19 00	13 577.8	21 137.8

2. Звіт про фінансові результати за Рік 2018

Форма № 2-м Код за ДКУД 1801007

Стаття	Код рядка	3 звітний а період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	12 525.5	10 400.3
Інші операційні доходи	2120	-	-
Інші доходи	2240	276.1	77.5
Разом доходи (2000 + 2120 + 2240)	2280	12 801.6	10 477.8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(7 746.9)	(5 600.4)
Інші операційні витрати	2180	(-)	(70.0)
Інші витрати	2270	(56.2)	(-)
Разом витрати (2050 + 2180 + 2270)	2285	(7 803.1)	(5 670.4)
Фінансовий результат до оподаткування (2280 - 2285)	2290	4 998.5	4 807.4
Податок на прибуток	2300	(-)	(-)
Чистий прибуток (збиток) (2290 - 2300)	2350	4 998.5	4 807.4

Керівник

_____ (підпис)

Шевчук Микола Павлович

_____ (ініціали, прізвище)

Головний бухгалтер

_____ (підпис)

Сидорук Наталія Тимофіївна

_____ (ініціали, прізвище)

Державне статистичне спостереження

**Конфіденційність статистичної інформації забезпечується
статтею 21 Закону України "Про державну статистику"**

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою відповідальність, яка встановлена статтею 186 Кодексу України про адміністративні правопорушення

ЗВІТ ПРО ПОСІВНІ ПЛОЩІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР під урожай 2017 року

Подають:	Термін подання
юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	на 5-й день після закінчення сівби ярих культур, але не пізніше 2 червня
– територіальному органу Держстату	

№ 4-сг
(річна)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
24.06.2016 № 103

Респондент:
Найменування: **ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СМП"**

Місцезнаходження (юридична адреса):
47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):
47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Код області фактичний (яка звітує)	61
Код району фактичний (район управління статистики)	238
Номер звіту	-

РОЗДІЛ 1. Посівні площі сільськогосподарських культур

(га; із двома знаками після коми)

Назва сільськогосподарських культур за Номенклатурою продукції сільського господарства (НПСГ)	Код рядка	Площа посівна
А	Б	1
Культури зернові та зернобобові – усього <i>(сума кодів з 0050 до 0270)</i>	0030	369.20
Пшениця озима	0050	140.00
Ячмінь озимий	0130	20.00
Жито озиме	0160	-
Тритикале озиме	0190	-
Пшениця яра	0080	-
Кукурудза на зерно	0110	64.20
Ячмінь ярий	0140	20.00
Жито яре	0170	-
Тритикале яре	0200	-
Овес	0210	40.00
Гречка	0220	25.00
Сорго	0230	-
Просо	0240	-
Рис	0250	-
Культури зернові інші, гібриди, суміші колосових	0260	-
Культури зернобобові – усього <i>(більше або дорівнює сумі кодів з 0280 до 0360)</i>	0270	60.00

Квасоля	0280	-
Горох	0320	60.00
Вика	0330	-
Люпин солодкий	0360	-
Культури технічні – усього (сума кодів з 0410 до 1220)	0390	265.00
Соя	0410	90.00
Арахіс	0420	-
Льон кудряш (олійний)	0450	-
Гірчиця	0470	-
Ріпак озимий	0490	80.00
Кольза (ріпак ярий)	0500	-
Соняшник	0520	75.00
Рицина	0530	-
Рижій	0540	-
Мак олійний	0550	-
Льон-довгунець	0640	-
Коноплі	0680	-
Буряк цукровий фабричний	0750	20.00
Буряк цукровий маточний	0760	-
Насінники буряку цукрового	0770	-
Прянощі	0790	-
Рослини ефіроолійні	0960	-
Рослини лікарські	1050	-
Тютюн	1170	-
Махорка	1180	-
Цикорій	1190	-
Культури технічні інші	1220	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі – усього (сума кодів 1250, 1321, 1940, 1960, 2010 і 2070)	1231	-
Картопля	1250	-
Культури овочеві відкритого ґрунту (без насінників і маточників) – усього (сума кодів з 1351 до 1951)	1321	-
Капуста	1351	-
Перець стручковий солодкий	1601	-
Перець стручковий гіркий	1611	-
Огірки та корнішони	1621	-
Баклажани	1631	-
Помідори	1641	-
Гарбузи столові	1651	-
Кабачки столові	1661	-
Часник	1711	-
Цибуля	1721	-
Горох зелений	1781	-
Морква столова	1831	-
Буряк столовий	1851	-
Овочі інші	1951	-
Культури овочеві коренеплідні маточні	1940	-
Культури баштанні продовольчі – усього (сума кодів з 1970 до 1990)	1960	-
Кавуни	1970	-
Дині	1980	-
Культури баштанні інші	1990	-
Насінники культур овочевих	2010	-
Насінники культур баштанних продовольчих	2070	-
Культури кормові – усього (сума кодів з 2180 до 2490)	2160	-
Коренеплоди кормові	2180	-
Буряк цукровий кормовий	2190	-
Культури кормові баштанні	2220	-
Кукурудза кормова	2230	-
Трави однорічні	2260	-
Трави багаторічні	2300	-

Культури кормові інші	2430	-
Насінники та маточники культур кормових	2490	-
КУЛЬТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ – УСЬОГО (сума кодів 0030, 0390, 1231 і 2160)	7000	634.20

РОЗДІЛ 2. Сільськогосподарські угіддя у власності та користуванні

(га ; із двома знаками після коми)

	Код рядка	Площа землі
А	Б	1
Сільськогосподарські угіддя – усього	7118	634.20
у т.ч. узяті в оренду	7119	634.20
Рілля (із рядка 7118)	7120	634.20

Місце підпису керівника (власника) та/або особи,
відповідальної за достовірність наданої інформації

Сачик Микола Павлович

(ПІБ)

Сидорук Наталя Тимофіївна

(ПІБ)

телефон: **0674950633** факс: _____ електронна пошта: **fg_smp@ukr.net**

Зареєстровано за №: 9001180889

Прийнято

Дата реєстрації: 02.06.2018 10:40:56

Ідентифікаційний код ЄДРПОУ 34039732

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується
статтею 21 Закону України "Про державну статистику"Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою
відповідальність, яка встановлена статтею 186 Кодексу України про адміністративні правопорушення

ЗВІТ

ПРО ПОСІВНІ ПЛОЩІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР

під урожай 2018 року

№ 4-сг
(річна)ЗАТВЕРДЖЕНО
Наказ Держстату
24.06.2016 № 103

Подають:	Термін подання
юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	на 5-й день після закінчення сівби ярих культур, але не пізніше 2 червня
– територіальному органу Держстату	

Респондент:

Найменування: **ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СМП"**

Місцезнаходження (юридична адреса):

47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):

47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47

(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Код області фактичний (яка звітує)

61

Код району фактичний (район управління статистики)

238

Номер звіту

1.00

РОЗДІЛ 1. Посівні площі сільськогосподарських культур

(га; із двома знаками після коми)

Назва сільськогосподарських культур за Номенклатурою продукції сільського господарства (НПСГ)	Код рядка	Площа посівна
А	Б	1
Культури зернові та зернобобові – усього (сума кодів з 0050 до 0270)	0030	390.00
Пшениця озима	0050	130.00
Ячмінь озимий	0130	20.00
Жито озиме	0160	-
Тритикале озиме	0190	-
Пшениця яра	0080	-
Кукурудза на зерно	0110	50.00
Ячмінь ярий	0140	30.00
Жито яре	0170	-
Тритикале яре	0200	-
Овес	0210	80.00
Гречка	0220	-
Сорго	0230	-
Просо	0240	-
Рис	0250	-
Культури зернові інші, гібриди, суміші колосових	0260	-
Культури зернобобові – усього (більше або дорівнює сумі кодів з 0280 до 0360)	0270	80.00

Квасоля	0280	-
Горох	0320	80.00
Вика	0330	-
Люпин солодкий	0360	-
Культури технічні – усього (сума кодів з 0410 до 1220)	0390	260.52
Соя	0410	80.52
Арахіс	0420	-
Льон кудряш (олійний)	0450	-
Гірчиця	0470	-
Ріпак озимий	0490	100.00
Кольза (ріпак ярий)	0500	-
Соняшник	0520	80.00
Рицина	0530	-
Рижій	0540	-
Мак олійний	0550	-
Льон-довгунець	0640	-
Коноплі	0680	-
Буряк цукровий фабричний	0750	-
Буряк цукровий маточний	0760	-
Насінники буряку цукрового	0770	-
Прянощі	0790	-
Рослини ефіроолійні	0960	-
Рослини лікарські	1050	-
Тютюн	1170	-
Махорка	1180	-
Цикорій	1190	-
Культури технічні інші	1220	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі – усього (сума кодів 1250, 1321, 1940, 1960, 2010 і 2070)	1231	-
Картопля	1250	-
Культури овочеві відкритого ґрунту (без насінників і маточників) – усього (сума кодів з 1351 до 1951)	1321	-
Капуста	1351	-
Перець стручковий солодкий	1601	-
Перець стручковий гіркий	1611	-
Огірки та корнішони	1621	-
Баклажани	1631	-
Помідори	1641	-
Гарбузи столові	1651	-
Кабачки столові	1661	-
Часник	1711	-
Цибуля	1721	-
Горох зелений	1781	-
Морква столова	1831	-
Буряк столовий	1851	-
Овочі інші	1951	-
Культури овочеві коренеплідні маточні	1940	-
Культури баштанні продовольчі – усього (сума кодів з 1970 до 1990)	1960	-
Кавуни	1970	-
Дині	1980	-
Культури баштанні інші	1990	-
Насінники культур овочевих	2010	-
Насінники культур баштанних продовольчих	2070	-
Культури кормові – усього (сума кодів з 2180 до 2490)	2160	-
Коренеплоди кормові	2180	-
Буряк цукровий кормовий	2190	-
Культури кормові баштанні	2220	-
Кукурудза кормова	2230	-
Трави однорічні	2260	-
Трави багаторічні	2300	-

Культури кормові інші	2430	-
Насінники та маточники культур кормових	2490	-
КУЛЬТУРИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ – УСЬОГО (сума кодів 0030, 0390, 1231 і 2160)	7000	650.52

РОЗДІЛ 2. Сільськогосподарські угіддя у власності та користуванні

(га ; із двома знаками після коми)

	Код рядка	Площа землі
А	Б	1
Сільськогосподарські угіддя – усього	7118	650.52
у т.ч. узяті в оренду	7119	650.52
Рілля (із рядка 7118)	7120	650.52

Місце підпису керівника (власника) та/або особи,
відповідальної за достовірність наданої інформації

Сачик Микола Павлович

(ПБ)

Сидорук Наталія Тимофіївна

(ПБ)

телефон: **0674950633** факс: _____ електронна пошта: **fg_smp@ukr.net**

Державне статистичне спостереження

Конфіденційність статистичної інформації забезпечується
 статтею 21 Закону України "Про державну статистику"

Порушення порядку подання або використання даних державних статистичних спостережень тягне за собою
 відповідальність, яка встановлена статтею 186 Кодексу України про адміністративні правопорушення

ЗВІТ ПРО ПОСІВНІ ПЛОЩІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР під урожай 2019 року

Подають:	Термін подання
юридичні особи, відокремлені підрозділи юридичних осіб, які здійснюють сільськогосподарську діяльність	на 5-й день після закінчення сівби ярих культур, але не пізніше 2 червня
– територіальному органу Держстату	

№ 4-сг
 (річна)

ЗАТВЕРДЖЕНО
 Наказ Держстату
 від 06.07.2018 № 133

Респондент:
 Найменування: **ФЕРМЕРСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО "СМП"**
 Місцезнаходження (юридична адреса):
47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)
 Адреса здійснення діяльності, щодо якої подається форма звітності (фактична адреса):
47432 УКРАЇНА, Тернопільська область, Лановецький, с.Вишгородок, Центральна, 47
(поштовий індекс, область /АР Крим, район, населений пункт, вулиця /провулок, площа тощо, № будинку /корпусу, № квартири /офісу)

Номер звіту -

РОЗДІЛ 1. Посівні площі сільськогосподарських культур

(га; із двома знаками після коми)

Назва сільськогосподарських культур за Номенклатурою продукції сільського господарства (НПСГ)	Код рядка	Площа посівна
А	Б	1
Культури зернові та зернобобові (сума кодів з 0050 до 0270)	0030	360.00
Пшениця озима	0050	150.00
Ячмінь озимий	0130	30.00
Жито озиме	0160	-
Тритикале озиме	0190	-
Пшениця яра	0080	-
Кукурудза на зерно	0110	30.00
Ячмінь ярий	0140	35.00
Жито яре	0170	-
Тритикале яре	0200	-
Овес	0210	80.00
Гречка	0220	-
Сорго	0230	-
Просо	0240	-
Рис	0250	-
Культури зернові інші, гібриди, суміші колосових	0260	-
Культури зернобобові (більше або дорівнює сумі кодів з 0280 до 0360)	0270	35.00
квасоля	0280	-
горох	0320	35.00
вика	0330	-
люпин солодкий	0360	-

Культури технічні (сума кодів з 0410 до 1220)	0390	314.76
Соя	0410	70.00
Арахіс	0420	-
Льон кудряш (олійний)	0450	-
Гірчиця	0470	40.00
Ріпак озимий	0490	115.00
Кольза (ріпак ярий)	0500	-
Соняшник	0520	89.76
Рицина	0530	-
Рижій	0540	-
Мак олійний	0550	-
Льон-довгунець	0640	-
Коноплі	0680	-
Буряк цукровий фабричний	0750	-
Буряк цукровий маточний	0760	-
Насінники буряку цукрового	0770	-
Прянощі	0790	-
Рослини ефіроолійні	0960	-
Рослини лікарські	1050	-
Тютюн	1170	-
Махорка	1180	-
Цикорій	1190	-
Культури технічні інші	1220	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі (сума кодів 1250, 1321, 1940, 1960, 2010 і 2070)	1231	-
Картопля	1250	-
Культури овочеві відкритого ґрунту (без насінників і маточників) (сума кодів з 1351 до 1951)	1321	-
Капуста	1351	-
Перець стручковий солодкий	1601	-
Перець стручковий гіркий	1611	-
Огірки та корнішони	1621	-
Баклажани	1631	-
Помідори	1641	-
Гарбузи столові	1651	-
Кабачки столові	1661	-
Часник	1711	-
Цибуля	1721	-
Горох зелений	1781	-
Морква столова	1831	-
Буряк столовий	1851	-
Овочі інші	1951	-
Культури овочеві коренеплідні маточні	1940	-
Культури баштанні продовольчі (сума кодів з 1970 до 1980)	1960	-
Кавуни	1970	-
Дині	1980	-
Насінники культур овочевих	2010	-
Насінники культур баштанних продовольчих	2070	-
Культури кормові (сума кодів з 2180 до 2490)	2160	-
Буряк кормовий	2180	-
Буряк цукровий кормовий	2190	-
Культури кормові баштанні	2220	-
Кукурудза кормова	2230	-
Трави однорічні	2260	-
Трави багаторічні	2300	-
Культури кормові інші	2430	-
Насінники та маточники культур кормових	2490	-
Культури сільськогосподарські (сума кодів 0030, 0390, 1231 і 2160)	7000	674.76

РОЗДІЛ 2. Сільськогосподарські угіддя у власності та користуванні

(га ; із двома знаками після коми)

	Код рядка	Площа земельних ділянок
А	Б	1
Сільськогосподарські угіддя	7118	674.76
у т.ч. узяті в оренду	7119	674.76
Рілля (із рядка 7118)	7120	674.76

Місце підпису керівника (власника) та/або особи,
відповідальної за достовірність наданої інформації

Шевчук Микола Павлович

(П.І.Б.)

Сидорук Наталія Тимофіївна

(П.І.Б.)

телефон: **0674950633** факс: _____ електронна пошта: **fg_smp@ukr.net**

Назва сільськогосподарських культур за Номенклатурою продукції сільського господарства (НПСГ)	Код рядка	Площа посівна
А	Б	І
Культури зернові та зернобобові (сума кодів з 0050 до 0270)	0030	375.00
Пшениця озима	0050	120.00
Ячмінь озимий	0130	30.00
Жито озиме	0160	-
Тритикале озиме	0190	-
Пшениця яра	0080	-
Кукурудза на зерно	0110	30.00
Ячмінь ярий	0140	-
Жито яре	0170	-
Тритикале яре	0200	-
Овес	0210	170.00
Гречка	0220	-
Сорго	0230	-
Просо	0240	-
Рис	0250	-
Культури зернові інші, гібриди, суміші колосових	0260	-
Культури зернобобові (більше або дорівнює сумі кодів з 0280 до 0360)	0270	25.00
квасоля	0280	-
горох	0320	25.00
вика	0330	-
люпин солодкий	0360	-
Культури технічні (сума кодів з 0410 до 1220)	0390	329.79
Соя	0410	19.79
Арахіс	0420	-
Льон кудряш (олійний)	0450	-
Гірчиця	0470	-
Ріпак озимий	0490	170.00
Кольза (ріпак ярий)	0500	-
Соняшник	0520	140.00
Рицина	0530	-

Рижій	0540	-
Мак олійний	0550	-
Льон-довгунець	0640	-
Коноплі	0680	-
Буряк цукровий фабричний	0750	-
Буряк цукровий маточний	0760	-
Насінники буряку цукрового	0770	-
Прянощі	0790	-
Рослини ефіроолійні	0960	-
Рослини лікарські	1050	-
Тютюн	1170	-
Махорка	1180	-
Цикорій	1190	-
Культури технічні інші	1220	-
Коренеплоди та бульбоплоди, культури овочеві та баштанні продовольчі (сума кодів 1250, 1321, 1940, 1960, 2010 і 2070)	1231	-
Картопля	1250	-
Культури овочеві відкритого ґрунту (без насінників і маточників) (сума кодів з 1351 до 1951)	1321	-
Капуста	1351	-
Перець стручковий солодкий	1601	-
Перець стручковий гіркий	1611	-
Огірки та корнішони	1621	-
Баклажани	1631	-
Помідори	1641	-
Гарбузи столові	1651	-
Кабачки столові	1661	-
Часник	1711	-
Цибуля	1721	-
Горох зелений	1781	-
Морква столова	1831	-
Буряк столовий	1851	-
Овочі інші	1951	-
Культури овочеві коренеплідні маточні	1940	-
Культури баштанні продовольчі (сума кодів з 1970 до 1980)	1960	-
Кавуни	1970	-
Дині	1980	-
Насінники культур овочевих	2010	-
Насінники культур баштанних продовольчих	2070	-
Культури кормові (сума кодів з 2180 до 2490)	2160	-
Буряк кормовий	2180	-
Буряк цукровий кормовий	2190	-
Культури кормові баштанні	2220	-
Кукурудза кормова	2230	-
Трави однорічні	2260	-
Трави багаторічні	2300	-
Культури кормові інші	2430	-
Насінники та маточники культур кормових	2490	-
Культури сільськогосподарські (сума кодів 0030, 0390, 1231 і 2160)	7000	704.79

РОЗДІЛ 2. Сільськогосподарські угіддя у власності та користуванні

(га ; із двома знаками після коми)

	Код рядка	Площа земельних ділянок
А	Б	І
Сільськогосподарські угіддя	7118	704.79
у т.ч. узяті в оренду	7119	704.79
Рілля (із рядка 7118)	7120	704.79

Шевчук Микола Павлович

(П.І.Б.)

Місце підпису керівника (власника) та/або особи,
відповідальної за достовірність наданої інформації

Сидорук Наталія Тимофіївна

(П.І.Б.)

телефон: **0673512471** факс: _____ електронна пошта: **fg_smp@ukr.net**

Додаток В

до пункту 3.3. положення про організацію спостережень щодо оцінки радіаційної та хімічної обстановки

Форма №1/МНС

ПОВІДОМЛЕННЯ

про факт виявлення концентрації небезпечних хімічних речовин вище фонових значень і потужності експозиційної (поглиненої) дози вище 0,05 мР/год, а також випадків появи аномальних явищ (кольорової хмари або підозрілих крапель на ґрунті, рослинах, поверхнях будівель

ФГ «СМП»

(назва об'єкта)

Місце виявлення події	Дата виявлення факту зараження	Час виявлення факту зараження	розміри зони забруднення)Виявлені масштаби події (площа,	Характер події (що виявлено або рівень потужності дози на місцевості, особливості зовнішнього вигляду, кольору, впливу на навколишнє середовище тощо)	Кого оповіщено	Напрямок поширення (розповсюдження) події	Примітка

Черговий _____
(назва об'єкта підпис П.І.Б.)